

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sanna-Mari Karhu

PAINOTUOTTEEN TYÖNKULKU
SUUNNITTELUSTA VALMIISEEN
TUOTTEESEEN

CASE: Allaway Oy, keskuspölynimuriopas ammattilaisille

Tietojenkäsittely
2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sanna-Mari Karhu
Opinnäytetyön nimi	Painotuotteen työnkulku suunnittelusta valmiiseen tuotteeseen
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	63
Ohjaaja	Päivi Sampola

Keskuspölynimuriopas ammattilaisille on Allaway Oy:n keskuspölynimureja, niiden valmistusta, toimintaa ja käyttöä esittelevä teos, joka toimii samalla myös Allaway Oy:n tuotteiden katalogina. Projekti on tehty työnantajani Buorre Creatiionin alaisuudessa. Projektiryhmään kuului minun lisäksi projektin johtaja, tekstin tuottaja, asiakkaan edustajat sekä kolmeulotteisten mallinnusten tekijä. Itse toimin projektissa pääasiassa graafisena suunnittelijana, taittajana sekä kuvittajana.

Painotuotteen tekeminen on monimutkainen ja vaiheikas prosessi, jonka toteuttamiseen on olemassa monenlaisia työnkuluja. Opinnäytetyössäni selvitän, mitä hyvä työnkulku pitää sisällään ja miten painotuotteen tekeminen kannattaa toteuttaa selkeästi ja tehokkaasti. Vaikka aiheesta on olemassa runsaasti kirjallisuutta, ne keskittyvät pääasiassa työnkulun vaiheisiin yksittäisinä, irrallisina osioina. Opinnäytetyössäni jaan työnkulun vaiheet kolmeen suurempaan kokonaisuuteen, joka helpottaa työnkulun hahmottamista ja työn tekemistä. Tutkin työnkulkua tekniseltä kannalta, pohjaten tutkimistani lähteistä löytyviä hyvän työnkulun teorioita toteutuksessa käytettäviin ohjelmistoihin ja eri ohjelmissa käytettäviin työnkuluihin.

Jokaisella ammattilaisella on oma tapansa toteuttaa painotuote. Siksi yhtä ja ainoaa valmista ratkaisua työnkulkuun ei voida antaa. On kuitenkin mahdollista tarjota pohja, jonka avulla omaa työnkulkuaan voidaan selkeyttää ja jonka pohjalta työnkulkua voidaan mukauttaa omiin tarpeisiinsa sopiviksi. Hyvä ja toimiva painotuote syntyy tehokkaasta ja toimivasta työnkulusta, joka sisältää käytettävien ohjelmistojen taidokkaan hallinnan.

ABSTRACT

Author	Sanna-Mari Karhu
Title	Workflow of a Printed Product from Designing to a Published Product
Year	2012
Language	Finnish
Pages	63
Name of Supervisor	Päivi Sampola

Vacuum Cleaner Guide for Professionals is a comprehensive catalogue about Allaway Oy's central vacuum cleaners. It includes information about their products, how they are made, how they operate and how they should be used. The project was done for my employer Buorre Creation. The project team consisted of myself as a graphic designer and illustrator, a project manager, a copywriter, the client's representative and a 3D model maker.

Making a printed product is a complex process and there are many different kinds of workflows in doing it. In this thesis I studied what good workflow is and how a good printed product is made. There is a lot of literature already on this subject but most talk about the different phases of making a printed product as separate and loose items. The aim of this thesis was to group these phases into three groups, which aim to make the workflow easier to understand and to carry out.

Every professional has his or her own way of making a printed product. That is why a ready-made solution cannot be given. It is possible to give a good foundation on which a person can customize his/her working habits and make the workflow better. A good and functional product is a result of an efficient and working workflow and the proper skills in using all the needed software.

Keywords print, workflow, layout, graphic design, adobe

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	MEDIATUOTANNON OHJELMAT	11
	2.1 Adobe Bridge	11
	2.2 Adobe InDesign	11
	2.3 Adobe Photoshop	11
	2.4 Adobe Camera Raw	12
	2.5 Adobe Acrobat Pro Extended	12
3	PAINOTUOTTEEN SUUNNITTELU	13
	3.1 Visuaalinen ilme	14
	3.2 Värimaailma	15
	3.3 Typografia ja fonttiedostot	16
	3.4 Kuvat	18
	3.5 Taittopohja	19
	3.6 Taittopohja InDesignissa	23
4	PAINOTUOTTEEN TUOTANTOPROSESSI	26
	4.1 Värinhallinta	26
	4.2 Värijärjestelmät	26
	4.3 ICC-profiilit ja niiden merkitys Adoben ohjelmissa	27
	4.4 CMYK-, RGB- vai yhdistelmätyönkulku	29
	4.5 Kuvankäsittely	31
	4.5.1 Perusmuokkaaminen	31
	4.5.2 Kuvien valmistelu painokelpoisiksi	33
	4.6 Taittaminen	34
5	PAINOTUOTTEEN JULKAISEMINEN	35
	5.1 Oikoluku	35
	5.2 Esitarkistaminen	37
	5.3 Painoaineistot	38
	5.4 Painokelpoinen pdf	39

6	TYÖNKUKU ESIMERKKITYÖSSÄ: KESKUSPÖLYNIMURIOPAS	
	AMMATTILAISILLE	41
6.1	Suunnittelu	41
6.1.1	Visuaalinen ilme ja valmis materiaali	42
6.1.2	Värimaailma	42
6.1.3	Typografia	43
6.1.4	Taittopohja	44
6.1.5	Kuvat ja kuvien hankkiminen	49
6.2	Toteutus.....	50
6.2.1	Kuvien muokkaaminen	51
6.2.2	Kuvien piirtäminen.....	52
6.2.3	Kuvien valmistelu painokelpoisiksi	56
6.2.4	Oikoluku.....	57
6.3	Julkaiseminen.....	57
6.3.1	Esitarkistaminen.....	58
6.3.2	Painovalmis pdf ja muu painoaineisto	58
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	60
	LÄHTEET	63

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Laatutekijöitä painotuotetta suunniteltaessa (Koskinen 2010, 16).	14
Kuvio 2. Esimerkki yrityksen väripaletissa. Esimerkkinä Vaasan kaupungin värit (Vaasan kaupunki 2010).	16
Kuvio 3. Times New Roman on klassinen esimerkki antiikvafontista.	17
Kuvio 4. Helvetica on klassinen esimerkki groteskifontista.	17
Kuvio 5. Esimerkki taittopohjasta (Koskinen 2001, 62).	20
Kuvio 6. Paperien ja kirjekuorien standardikoot (Koskinen 2001, 63).	21
Kuvio 7. Uuden dokumentin luonti-ikkuna InDesignissa.	23
Kuvio 8. Tyypillinen masterpohja.	24
Kuvio 9. Pages-paneeli.	25
Kuvio 10. Adobe Bridgen värien synkronointi-ikkuna.	28
Kuvio 11. Photoshopin värinhallintaikkuna.	29
Kuvio 12. Kommentti pdf-tiedostossa.	36
Kuvio 13. Output Preview -ikkuna Adobe Acrobat Pro:ssa.	40
Kuvio 14. Oppaassa käytetyt päävärit.	42
Kuvio 15. Oppaassa käytetty typografiakokonaisuus.	44
Kuvio 16. Esimerkki sisältösivun taittopohjasta.	46
Kuvio 17. Esimerkki vaihtoehtoisesta sisältösivun taittopohjasta.	47
Kuvio 18. Esimerkki taulukoita sisältävien sivujen taittopohjasta.	48

	7
Kuvio 19. Esimerkki otsikkosivun taittopohjasta.	48
Kuvio 20. Esimerkki vaihtoehtoisesta otsikkosivun taittopohjasta.	49
Kuvio 21. Syvätyjä keskusyksiköitä harmaalla taustalla.	52
Kuvio 22. Keskuspölynimurioppaan etukansi.	53
Kuvio 23. Keskuspölynimurioppaan takakansi.	54
Kuvio 24. Yksi oppaassa käytetyistä kaavioista.	55
Kuvio 25. Jotkut kuvat vaativat ymmärrystä pölynimurien tekniikasta. Kuviossa periaatekuva keskusyksikön toiminnasta.	56

1 JOHDANTO

Nykyaikana on hyvin paljon erilaisia tapoja julkaisun tekemiseen. Julkaisun tekeminen on pitkä, paljon erilaisia vaiheita sisältävä prosessi, joita moni ei osaa edes ajatella. Tämän vuoksi on hyvä selvittää, mitä nämä kaikki vaiheet ovat ja miten ne kannattaa toteuttaa, jotta julkaisun tekeminen olisi helpompaa ja sujuvampaa. Tarkoitus on selvittää, minkälainen on toimiva työnkulku julkaisun tekemisessä ja mitä työnkulun vaiheet pitävät sisällään. Lopuksi kerron, millainen oli oma työnkulkuni ammattilaisten pölynimuriopasta tehdessäni sekä pohdin, miten oma työnkulkuni graafisen alan ammattilaisena eroaa koottujen teorioiden ja tietojen pohjalta laatimastani ideaalista työnkulusta. Tämän vertailun avulla pyritään selvittämään erilaisten työnkulkutapojen eroavaisuuksia sekä sitä, miten hyvän työnkulun omaksuminen vaikuttaa lopputulokseen. Teoriaosuuden lähdekirjallisuudeksi olen valinnut ammattilaisten kirjoittamia oppaita hyvän painotyön tekemiseen, eri työvaiheiden toteuttamiseen sekä ohjelmien tehokkaaseen käyttöön.

Ohjelmien valinta on tärkeä osa julkaisun tekemistä sekä sen työnkulkua, sillä työnkulku määräytyy käytettävän ohjelmiston perusteella. Käytän työssäni Adoben CS5-tuoteperheen ohjelmia ja tutkin työnkulkua näiden ohjelmien kautta. Valitsin Adoben ohjelmistot jo sen vuoksi, että työpaikallani käytetään kyseisiä ohjelmia ja minulla on lisäksi Adoben ohjelmien käytöstä pitkä kokemus. Adoben ohjelmistot ovat käytössä lähes kaikilla alan ihmisillä amatööristä ammattilaisiin, joten se on luonnollinen valinta.

Opinnäytetyössä julkaisun työnkulku on jaettu kolmeen isompaan kokonaisuuteen, jotka myötäilevät julkaisuprosessia: suunnittelu, toteutus ja julkaisu. Tätä jakoa käytän sekä ideaalia työnkulkua tutkiessani että omaa työnkulkuaani kuvatessa. Jako helpottaa eri prosessien sisältöjen vertailua jo sisällysluettelo silmäillessä, sillä voidaan huomata, että näiden kokonaisuuksien sisällöt vaihtelevat molemmissa työnkuluissa. Jako perustuu pääpiirteissään kirjassa ”Suunnittele, toteuta ja julkaise. Adobe Creative Suite -työnkulku”

(Korkeila, Lamminen & Paananen 2010) esiintyvään työnkulun jaotteluun, mutta nämä vaiheet esiintyvät myös muissa käyttämissäni lähdeoteoksissa. Jaon tarkoitus on helpottaa prosessin hahmottamista kokonaisuuksina, eikä irrallisina, sekavina osina. Tarkoitus on ymmärtää, että julkaisun teko koostuu aina näistä kolmesta kokonaisuudesta julkaisun luonteesta riippumatta – vain kokonaisuuksien sisällä tapahtuvat toimenpiteet voivat muuttua.

Toiminnallisessa osassa tarkasteltu julkaisu on tehty työnantajani, Buorre Creationin alaisuudessa. Projektiryhmään kuului minun lisäksi projektin johtaja, tekstin tuottaja, asiakkaan edustajat sekä kolmeulotteisten mallinnusten tekijä. Itse toimin projektissa pääasiassa graafisena suunnittelijana, taittajana sekä kuvittajana. Opasta oltiin aloitettu tekemään jo ennen kuin itse osallistuin projektiin, ja tulinkin projektiin myöhemmin mukaan korvaamaan erään toisen graafisen suunnittelijan. Olin kuitenkin seurannut projektin etenemistä sivusta, sillä tiesin osallistuvani projektiin myöhemmin. Lähinnä oppaaseen oli tehty suunnittelutyötä ja muutama taittopohja valmiiksi. Kuitenkin lopulta muokkasin ja tein suurimman osan valmiiksi suunnitelluista ja toteutetuista asioista uudestaan materiaalin ja asiakkaan toiveiden muuttuessa.

Buorre Creation Oy:n asiakkaana toimi Allaway Oy, jolle julkaisu on tehty. Allaway Oy on suomalainen Allaway-keskuspölynimurijärjestelmiä ja Ufox-ilmankostuttimia valmistava yritys. Projekti aloitettiin elokuussa 2011 ja se päättyi huhtikuussa 2012. Projektina on ammattilaisille suunnattu teos, jossa kuvataan tarkasti Allaway Oy:n keskuspölynimureiden ja niiden lisäosien sekä laitteiden asennusta, huoltoa sekä toimintaa. Opas sisältää myös jokaisen tuotteen tuotetiedot. Opas on hyvin laaja sekä ammattilaisille suunnattu, mikä korostaa työnkulun toimivuuden tärkeyttä. Oppaan tuli olla toimiva ja selkeä, mutta silti hyvännäköinen ja Allaway Oy:n ilmeen mukainen.

Oma intressini aiheeseen on ollut tärkeä lähtökohta tutkimusta tehdessäni. Olen toiminut ammattigraafikkona yli vuoden, freelancerina sekä yrityksen alaisuudessa. Omassa taittotyössäni olen huomannut sen olevan joskus tehotonta, eikä prosessien hallinta ole ollut vahvuuteni. Olen oppinut julkaisujen teon

pääosin vain itse tekemällä ja oppimalla, enkä aiemmin ole tutustunut teorioihin tai muuhun materiaaliin siitä, miten julkaisu tuotetaan tehokkaasti. Tutkin hyvää ja toimivaa prosessia siis myös itseni takia.

2 MEDIATUOTANNON OHJELMAT

Opinnäytetyössäni käytetyt ohjelmat ovat Adoben tuoteperheeseen kuuluvia mediatuotannon ammattitason ohjelmia. Yleensä käyttäjä on keskittynyt vain muutamaa tuotteeseen, eikä muiden alojen tuotteita tarvita. Esittelen tässä kappaleessa kaikki itse opinnäytetyössäni käyttämäni ohjelmat jotka ovatkin yleensä ainoat tuotteet, mitä julkaisun tekemiseen tarvitaan.

2.1 Adobe Bridge

Bridge on pääasiassa tarkoitettu tiedostojen organisointiin, esikatseluun ja avaamiseen. Bridgen kautta kuvankäsittelijä pääsee käsittelemään kuvia Camera Raw:n avulla.

Bridge oli alun perin Photoshopin oma tiedostoselain, mutta se itsenäistyi omaksi ohjelmakseen Creative Suite 2 -paketissa. Bridgen käyttäjäkunta ei ole vielä kovinkaan laaja, mutta sen hyödyt ovat leviämässä laajemmankin käyttäjäkunnan tietoisuuteen. (Korkeila, Lammela & Paananen 2010, 11.)

2.2 Adobe InDesign

InDesign on monipuolinen ja tehokas taitto-ohjelma, joka kymmenen vuoden aikana on noussut ylivoimaiseksi markkinajohtajaksi. InDesignilla voidaan taittaa ilmoituksia, julisteita, kirjoja, lehtiä, interaktiivisia julkaisuja, presentaatioita ja jopa websivuja, jos niin halutaan. (Korkeila ym. 2010, 12.)

InDesign on olennaisin osa nykyaikaisen julkaisun työnkulkua, ja se onkin levinnyt laajalti lähes jokaisen taittotyötä tekevän pääasialliseksi työkaluksi. (Korkeila ym. 2010, 12.)

2.3 Adobe Photoshop

Photoshop on kuvankäsittelyohjelmien ehdoton hallitsija. Nykyään kuvankäsittelyn perustoiminnot on pyritty jakamaan Camera Raw:n hoidettavaksi, kun Photoshop keskittyy kuvien edistyneempään muokkaamiseen. (Korkeila ym. 2010, 12.)

Kaikki kuvanmuokkaukseen tarvittavat perustoiminnot löytyvät kuitenkin myös Photoshopista. Edelleenkin on yleisempää käyttää pelkästään Photoshopia kuvanmuokkaukseen, ilman muita ohjelmia sen tukena.

2.4 Adobe Camera Raw

Camera Raw on Photoshopin mukana tuleva lisäohjelma kuvien lisäsäätöjen tekemiseen. Camera Rawia ei voida käyttää täysin itsenäisesti, vaan se toimii joko Bridgen tai Photoshopin kautta. (Korkeila ym. 2010, 12.)

Camera Raw:lla voidaan tehdä kuvien perusmuokkaus tehokkaasti ja helposti. Vaikka Camera Raw on hyödyllinen ohjelma tehokkaaseen perusmuokkaukseen, monet käyttävät silti pelkästään Photoshopia muokkausten tekoon.

2.5 Adobe Acrobat Pro Extended

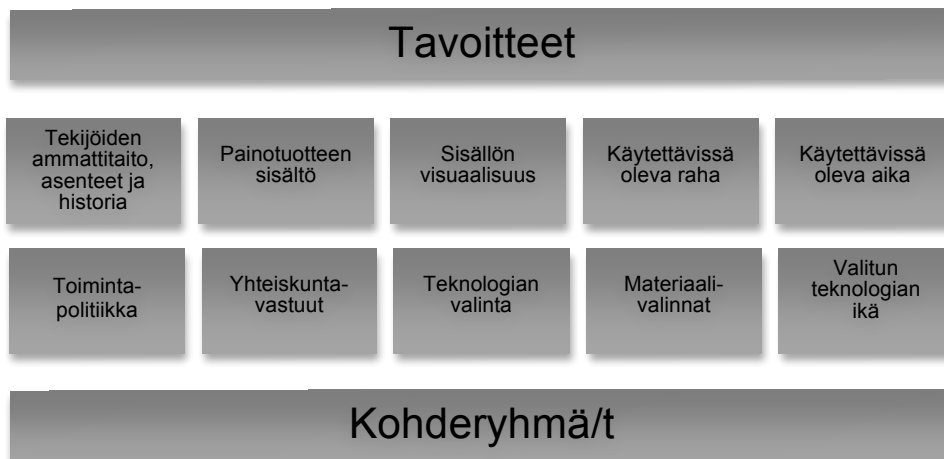
Acrobat on pdf -tiedostojen muokkaamiseen ja luomiseen käytetty ohjelma. Acrobatilla voidaan tutkia, muokata ja korjata pdf-tiedostoja. Lisäksi sillä voidaan kommentoida, allekirjoittaa digitaalisesti sekä luoda lomakkeita ja interaktiivisia presentaatioita. (Korkeila ym. 2010, 12.)

Painotuotetta tehdessä ehkä kriittisin osa tapahtuu Acrobatilla. Usein julkaisun painamisen onnistuminen on lähes aina lopulta kiinni siitä, onko pdf-tiedosto tehty oikein.

3 PAINOTUOTTEEN SUUNNITTELU

Julkaisun suunnittelussa on aina pohjimmiltaan kyse viestistä. Minkälainen viesti halutaan lähettää, mitä julkaisulla halutaan lukijalle kertoa? Viesti välitetään erilaisten elementtejä yhdistelemällä, kuten kuva, teksti, grafiikka, materiaalit, värit, muodot ja niin edelleen. Julkaisua suunniteltaessa jokaisen elementin käyttö tulisi olla perusteltua ja jokaisen yksityiskohtien tulisi tukea haluttua viestiä. Huolellinen suunnittelutyö on kokonaisuuden hahmottamista sekä hallussapitoa ja kokonaisuuteen liittyvien yksityiskohtien hiomista. Lopullisen tuotteen tulisi olla kohderyhmälleen selkeä kokonaisuus, joka huokuu viestiä jokaisessa yksityiskohdassaan. (Korkeila ym. 2010, 18.)

Suunnittelussa täytyy ottaa huomioon useita laatutekijöitä (kuvio 1), kuten asiakkaan tarve ja miten se on määritelty. Myös budjetti ja aikataulut tulee ottaa huomioon heti suunnittelua aloitettaessa, sillä liian suuret suunnitelmat kaatuvat aina budjetin pienuuteen tai ajan loppumiseen. Tuotteen laatu ei itsessään ole sidoksissa rahaan ja aikaan, vaan näiden oikeaan hyödyntämiseen. Suunnittelijan on siis tiedostettava, mitä varten ja miksi julkaisu tehdään, millaisella budjetilla ja mikä on aikataulu sekä mistä materiaali tulee. Tulevatko kuvat ja tekstit asiakkaalta, vai joutuuko itse tuottamaan sisältöä? Kaikki tämä vaikuttaa ratkaisevasti lopullisen tuotteen laatuun ja tulee pitää mielessä koko suunnitteluprosessin ajan. (Koskinen 2010, 16.)

Kuvio 1. Laatutekijöitä painotuotetta suunniteltaessa (Koskinen 2010, 16).

Suunnittelua aloittaessa tulee ottaa huomioon myös itse julkaisun tekijän resurssit. Suunnittelija ja taittaja voivat olla yksi ja sama ihminen, tai ne voivat olla projektissa erikseen. Joka tapauksessa on tunnettava suunnittelijan ja taittajan ammattitaito sekä tavat ja ohjelmat, mitä on käytettävissä. Nykyään on olemassa monenlaisia ohjelmia julkaisun tekemiseen, mutta kaikki eivät ole niin edistyneitä kuin toiset ja niiden yhteensopivuus mahdollisten muiden ohjelmien kanssa ei ole aina taattu. On siis hyvä selvittää, mitä ohjelmia käytetään ja ovatko ne yhteensopivia muiden ohjelmien kanssa.

Tietotekniikka on lisännyt painotuotteen suunnittelussa ja valmistuksessa käytettäviä visuaalisia keinoja. Myös painoteknologiassa tapahtuneet kehitykset mahdollistavat entistä värikkäämpien ja havainnollisempien painotuotteiden tuotannon aikaisempaa nopeammin ja edullisemmin. (Koskinen 2001, 25.)

3.1 Visuaalinen ilme

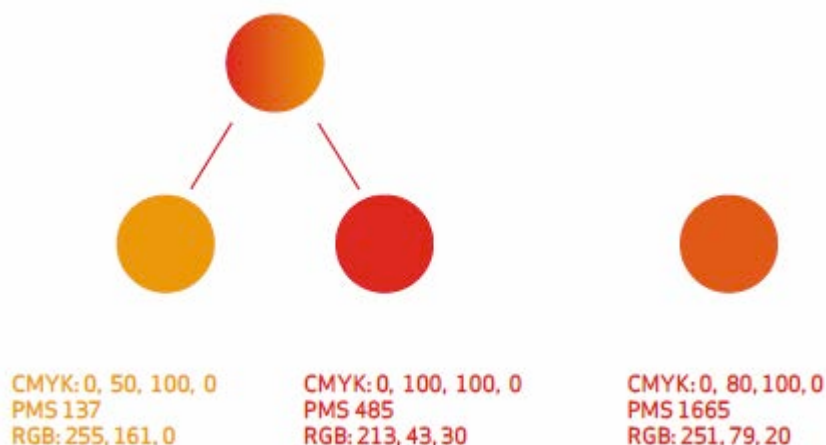
Julkaisussa visuaalista ilmettä voidaan kutsua myös ulkoasuksi tai layoutiksi. Visuaalinen ilme pitää sisällään kaiken, miltä julkaisu näyttää. Se sisältää kuvat, tekstit ja kaiken materiaalin sekä sen, miten ne ovat sijoitettuna julkaisuun, millaisia värejä käytetään, fontit ja erilaiset yksityiskohdat ja miten nämä seikat tuottavat omannäköisensä lopputuloksen. Julkaisun ilme voi olla suunniteltu hyvinkin harkiten tai huolimattomasti, mutta silti julkaisulla on aina omanlaisensa

ilme. Huonosti suunniteltu julkaisu voi kertoa julkaisun tekijän ammattitaidottomuudesta ja tietämättömyydestä sekä siitä, että julkaisijaa ei ole kiinnostanut julkaisun menestys. Hyvin suunniteltu julkaisu syntyy tekijän ammattitaidosta. Vaikka julkaisuun ei olisi käytetty paljoa rahaa ja kalliita materiaaleja, voi se silti olla visuaalisesti kaunis ja hyvin suunniteltu. (Ikävalko 1995, 123–124; Pesonen & Tarvainen 2003, 4.)

3.2 Värimaailma

Värit muodostavat yhden tärkeimmistä osista ilmeessä, oli sitten kyseessä koko yrityksen graafinen ilme tai julkaisussa käytetty ilme. Värit vaikuttavat sisällön huomaamiseen ja ymmärtämiseen sekä mielikuvien muodostamiseen. Havainnollisuuden vuoksi värien tulee olla yhtenäisiä ja niiden tulee noudattaa loogisuutta koko julkaisussa. Värien avulla tapahtuva mielikuviin vaikuttaminen tapahtuu värien energian aiheuttamista muutoksista aivo- ja lihastoiminnoissa sekä hermojärjestelmässä. Värivalinnoissa on muistettava värien sidonnaisuus kulttuuriperimäämme ja se, että eri väreillä on eri merkitys eri kulttuureissa (Koskinen 2001, 85.)

Yrityksillä ja yhteisöillä on hyvin usein oma, tarkkaan määritelty väripaletti (kuvio 2), jota tulee noudattaa kaikissa materiaaleissa. Tyypillisesti päävärejä on kaksi tai kolme, joiden lisäksi on voitu määritellä muutama lisäväri. Usein värit ovat samoja, jotka esiintyvät logossa tai muussa yrityksen tai yhteisön käyttämässä tunnuksessa.

Kuvio 2. Esimerkki yrityksen väripaletissa. Esimerkkinä Vaasan kaupungin värit (Vaasan kaupunki 2010).

3.3 Typografia ja fonttiedostot

Typografia terminä on laaja. Se pitää sisällään kirjainten valinnat, ladelman muotoilun ja vierusten määrittelyn. Typografiaan liittyy olennaisesti myös tuotteen paperin valinta sekä kuvitus. Typografia ei siis ole pelkästään yksi tietty kirjasintyyppi, vaan kokonaisuus, joka on osa julkaisun viestiä. Yksinkertaisesti typografialla tarkoitetaan graafista ulkoasua. Sen avulla sanoma saa muodon, joka kertoo viestiä yhtä vahvasti kuin tekstin sisältö. Kun typografia on onnistunutta, tekstin lukeminen on helppoa ja mielekästä. (Loiri & Juholin 1998, 9–10; Itkonen 2003, 60.)

Hyvin laadittu ja valittu typografia on helppolukuista ja kaunista, se viestii jotain tekstin ja koko julkaisun hengestä. Jo itsessään typografia on voimakas kerronnan väline. Tekstin osat hahmottuvat helposti: leipätekstin erottaa otsikoista, otsikot ja väliotsikot erottuvat toisistaan. Kuvatekstit erottuvat mieltimättä kuvateksteiksi. Tämän erotettavuuden saavuttamiseksi vaaditaan kontrastien vaihtelua ja rytmiä. Typografiassa kontrastin synnyttävät koko, muoto, vahvuus ja väri. (Loiri ym. 1998, 9–10; Itkonen 2003, 60.)

Typografiaa mietittäessä ensimmäinen askel on monesti kirjasintyylin valinta. Kirjasintyyliä voidaan jakaa karkeasti kahteen kategoriaan: antiikvat ja groteskit. Antiikva on niin sanottu päätteellinen kirjasintyyli, jossa ylöspäiset viivat ovat laihoja ja alaspäiset paksumpia. Antiikva on monesti todettu helppolutuisemmaksi painotuotteissa, sillä sen vaakasuorat pääteviivat ohjaavat silmää ja auttavat oikealla rivillä pysymistä. Toisaalta antiikva on kirjasintyylinä vanhempi ja voi olla, että ihmissilmä on tottuneempi sen lukemiseen. Näemme antiikvatekstiä päivittäin enemmän kuin groteskia, esimerkiksi sanomalehdissä. Yleisesti käytetty fontti on esimerkiksi Times New Roman, jolla tämäkin opinnäytetyö on kirjoitettu (kuvio 3). (Itkonen 2003, 6–63.)

Times New Roman

Kuvio 3. Times New Roman on klassinen esimerkki antiikvafontista.

Groteskit ovat päätteettömiä, ja niiden osat ovat suunnilleen saman paksuisia. Groteskit koostuvat usein samoista geometrisistä linjoista – kaarista, ympyröistä ja suorista viivoista. Tämä tekee kirjaimet samankaltaisiksi ja vaikeasti erotettaviksi toisistaan. Groteskien luettavuutta toisaalta helpottaa niiden yksiselitteisyys. Groteskityyppien luettavuudessaakin on eroja. Uusgroteskit kuten Helvetica, ovat yleisvaikutelmaltaan rauhallisia ja staattisia. Uusgroteskien tavoitteena on hyvä luettavuus, eikä kirjaimen muoto ole pääasia. Ehkä suosituin groteskifontti on Helvetica, josta on myös saanut inspiraationsa monille tutumpi Arial. (Itkonen 2003, 62–63.)

Helvetica

Kuvio 4. Helvetica on klassinen esimerkki groteskifontista.

Fontit ovat tiedostoja, jotka sisältävät kirjasintyylin merkistön, leikkaukset eli esimerkiksi lihavoinnin ja kursiiivin, sekä typografisia ohjeistuksia merkeille. Eri käyttöjärjestelmien mukana tulee useita erilaisia fonttiedostoja, jotka ovat

yleensä vapaasti käytössä kaikilla kotikoneilla. Nykyaikana fonttien valinta on helppoa eri ohjelmien avulla. Adoben ohjelmat käyttävät kaikki samoja fonttitiedostoja ja pystyvät lukemaan toisissaan käytettyjä fontteja ja näyttävät ne oikein. Fonttien selailu on helppoa suoraan tehtävässä dokumentissa, ja näin kirjasintyyppien vertailu ja sopivan fontin löytäminen onnistuu vaivatta. (Korkeila ym. 2010, 36.)

Tavallisella käyttäjällä ei tavallisesti ole tiedossaan, että jokainen fontti on tekijänoikeuslain ja usein myös käyttöoikeuslisenssin suojaamia. Tiedostojen kopiointi ilman oikeanlaista lisenssiä on siis tekijänoikeusrikkomus, eli laitonta. Toki käyttäjä voi omissa projekteissaan käyttää henkilökohtaisella pääte-laitteellaan olevia fontteja vapaasti, mutta hän ei saa lähettää fonttitiedostoja esimerkiksi ystävilleen. Joidenkin fonttien lisenssit kieltävät tiedostojen lähettämisen painotalolle tai jopa fonttien sisällyttämisen lainkaan mihinkään tehtyyn tiedostoon. Kuitenkin jos henkilöllä on käyttöoikeus kyseiseen fonttiin, on Adoben ohjelmistoissa mahdollista muuttaa teksti poluiksi tai bittikartaksi. Tällöin teksti sisältyy tiedostoon vain kuvana, eikä sitä voi enää muokata normaalin tekstin tapaan, jolloin itse fonttitiedostoa tarvitse lähettää kenellekään. Tämä on täysin laillista ja joskus jopa suotavaa. (Korkeila ym. 2010, 36–37.)

3.4 Kuvat

Kuva on usein se elementti, joka saa osakseen eniten huomiota. Kuvan hallitsevuus johtuu siitä, että ihminen reagoi näkemäänsä aina ensin aivojen oikealla puoliskolla, joka suurimmalla osalla ihmisistä on visuaalisia asioita analysoiva puolisko. Vasta sen jälkeen ihminen havaitsee vasemmalla aivopuoliskollaan eli loogisia asioita, kuten esimerkiksi tekstiä. Mikäli sivulla ei ole hallitsevaa pääotsikkoa, ihminen tulkitsee sisällön aina ensin kuvien kautta. Tämä tekee kuvien valinnasta hyvin tärkeää. (Koskinen 2001, 80.)

Julkaisussa kuvan sanoma muuttuu, jos sen rinnalla on tekstiä. Sisältöelementtien tulee muodostaa toimiva kokonaisuus, joka tukee julkaisun viestiä. Kuvien pitäisi siis olla kiinteästi kytköksissä tekstin sisältöön. Jos kuva on valittu oikein, se tukee tekstiä ja antaa sille painoarvoa. Kuvan tehtävänä on kertoa tekstin sisällöstä

jotain oleellista, joka auttaa ja tukee tekstin sisällön ymmärtämistä. (Koskinen 2001, 81.)

Julkaisuun valittavat kuvat ovat joko olemassa olevia kuvia tai ne otetaan julkaisua varten erikseen. Asiakkaalla itsellään voi olla valmiina kuvamateriaalia tai valmiita kuvia voidaan ostaa erilaisilta kuvatoimistoilta, -pankeilta ja -arkistoilta. Ostettujen kuvien vaarana on niiden epäoriginaalisuus. Monilla muillakin on pääsy näihin kuviin ja niitä on varmasti käytetty jossain muussa julkaisussa aiemmin. Valmiina ostetut kuvat voivat olla myös persoonattomia ja niiden lisäarvo julkaisulle voi jäädä pieneksi. Ostettujen valmiiden kuvien käyttöä parempi vaihtoehto on kuvien kuvauttaminen tuotetta varten, mikäli budjetti sen sallii. (Koskinen 2001, 81.)

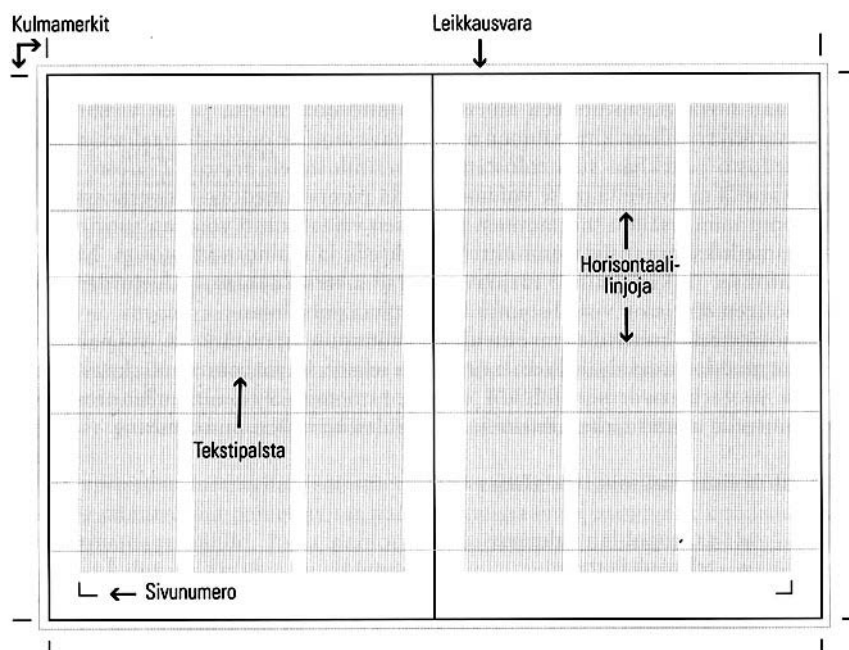
Kuvat eivät tietysti aina ole pelkästään valokuvia. Julkaisussa voidaan käyttää myös piirrettyjä kuvituskuvia sekä erilaisia kaavioita. Näihin pätevät kuitenkin samat periaatteet kuin valokuviinkin, eli julkaisulle itselleen tehdyt kuvat ovat monesti laadukkaampia kuin valmiina ostetut. Piirroksiset antavat usein laajemman mahdollisuuden halutun asian havainnollistamiseen ja mielikuviin vaikuttamiseen. Piirroskuva onkin monesti persoonallisempi kuin valokuva (Koskinen 2001, 83.)

Valokuvia, piirroksia ja kaavioita sekä taulukoita yhdistäessä samaan julkaisuun on otettava huomioon kuvien tyyli ja yhtenäisyys. Monien erilaisten kuvatyyliden yhdistäminen tekee julkaisusta helposti sekavan ja epämiellyttävän lukea. Kuvien tyyliässä yhtenäinen tekijä voi olla esimerkiksi aihe, väri, maisema tai valaistus. Tietenkään valokuvaa ja piirroskuvaa ei voi, eikä tarvitsekaan saada samankaltaisiksi. Hyvä ratkaisu on päättää erikseen valokuvien ja piirros- tai kaaviokuvien tyylit, jotka kuitenkin käyvät hyvin yhteen keskenään.

3.5 Taittopohja

Taittopohja on moduuleista muodostuva pohja kaikelle julkaisuun tulevalle materiaalille. Monisivuisissa julkaisuissa visuaalinen kokonaisuus muodostuu aina aukeamista, joten taittopohja on syytä tehdä aukeamittain. Taittopohjan määrittelee sivun koko, sivumäärä, vierukset eli marginaalit, teksti- ja kuva-

alueet, horisontaalilinjat, sivunumeroiden paikat sekä leikkausvarat (kuvio 5)
(Koskinen 2001, 62.)

Kuvio 5. Esimerkki taittopohjasta (Koskinen 2001, 62).

Painotuotteen kokoon vaikuttaa sen käyttötarkoitus, helppokäyttöisyys, teknologia, painoalusta, huomioarvo, taloudellisuus sekä jakeluun liittyvät tekijät. Monisivuiset ja painosmääriltään suuret tuotteet ovat sidoksissa olemassa oleviin papereiden ja painokoneiden standardikokoihin (kuvio 6). Kaikki paperi-standardien mukaiset koot ovat taloudellisia ja suositeltavia. Suosituimpia painotuotteiden kokoja ovat A4 (210 x 297 mm) ja A5 (148 x 210 mm). (Koskinen 2001, 63.)

Tunnukset	A	E	C	G	B
1	841 x 1189	879 x 1241	917 x 1297	958 x 1354	1000 x 1414
2	594 x 841	620 x 879	648 x 917	677 x 958	707 x 1000
3	420 x 594	440 x 620	458 x 648	479 x 677	500 x 707
4	210 x 297	220 x 310	229 x 324	239 x 338	250 x 353
5	148 x 210	155 x 220	162 x 229	169 x 239	176 x 250
6	105 x 148	110 x 155	114 x 162	119 x 160	125 x 176
65	210 x 99	220 x 110	229 x 114	239 x 119	50 x 125
7	74 x 105	78 x 110	81 x 114	84 x 119	88 x 125
8	52 x 74	55 x 78	57 x 81	59 x 84	62 x 88
9	37 x 52	39 x 55	40 x 57	42 x 59	44 x 62
10	26 x 37	27 x 39	28 x 40	29 x 42	31 x 44

Kuvio 6. Paperien ja kirjekuorien standardikoot (Koskinen 2001, 63).

Painotuotteen sivumäärä on pienimmillään kaksi sivua, josta seuraavat määrät ovat 4, 6, 8, 10 jne. Neljällä jaollinen sivumäärä on aina turvallinen ratkaisu, sillä se on teknisesti helposti toteutettavissa ja siksi myös taloudellinen. Sivumäärien jaollisuus voi kuitenkin vaihdella eri toteutustapojen ja halutun lopputuloksen mukaan. (Koskinen 2001, 63–64.)

Koko sivua ei täytetä laidasta laitaan erilaisilla elementeillä, vaan sivujen reunoille on hyvä jättää tyhjää tilaa, eli marginaalit. Tasapainoinen tulos syntyy jättämällä alamarginaali muita marginaaleja suuremmaksi. Useampisivuisissa julkaisuissa myös selän puoleinen marginaali tulee ottaa huomioon, sillä liian pienellä marginaalilla sisältö saattaa hukkaa ikään kuin julkaisun ”sisään”. Marginaalien leveys vaikuttaa koko julkaisun tyyliin: suuret marginaalit antavat juhlanan vaikutelma, pienet taas voivat viestiä moderniuudesta. (Koskinen 2001, 64.)

Tekstille ja kuville tulee määritellä paikat jo taittopohjaa tehdessä. Näihin paikkoihin vaikuttavat palstojen määrä ja koko. Palstojen luonteella voidaan vaikuttaa koko julkaisun ilmeeseen ja onkin todettu, että mitä vähemmän palstoja aukeamalla on, sitä mukavampi julkaisua on lukea ja sitä arvokkaammaksi julkaisu koetaan. Palstoja mietittäessä on hyvä muistaa, että mitä enemmän sivulla

on palstoja, sitä helpommin saadaan erilaisia visuaalisia vaihtoehtoja. Kuitenkin kaavoihin ei tarvitse kangistua, vaan sivulle tulevien palstojen ei tarvitse olla kaikki saman levyisiä, eikä kuvan tai tekstin tarvitse olla aina yhden palstan levyinen. (Koskinen 2001, 64.)

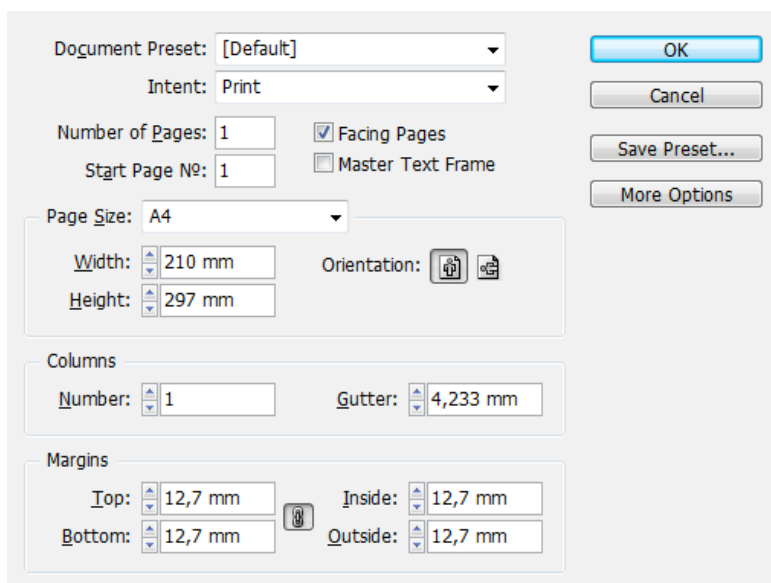
Tärkeä seikka taittopohjassa on elementtien sijoittamisen symmetrisyys. Symmetrinen ratkaisu on harmoninen ja tekee julkaisusta arvokkaamman oloisen. Usein kokeellisemmat ja nuorekkaammaksi tarkoitetut julkaisut ovat symmetrialtaan hiukan rikutumpia, kun taas esimerkiksi ammattikäyttöön tarkoitetut julkaisut ovat hyvin tarkkaan symmetriassa ja näin myös helpottavat lukemista. (Koskinen 2001, 65.)

Eräs tärkeä, mutta lähinnä tekninen huomioon otettava seikka on leikkausvarat. Leikkausvaroja tulee käyttää, kun sivulla olevat elementit menevät aivan sivun reunaan asti. Leikkausvaraksi riittää yleensä 3–5 mm painotuotteen sivumäärästä ja sidontatekniikasta riippuen. Kun taittopohjaan sijoitetaan sisältöelementtejä, tulee kaikkien reunaan rajoittuvien elementtien jatkua 3–5 mm reunan yli. Reunan lähellä ei saa olla mitään tärkeätä informaatiota kuten tekstiä, koska ne saattavat leikkautua pois puhtaaksileikkauksessa tapahtuvan kohdistusvirheen vuoksi. (Koskinen 2001, 67.)

Julkaisussa voidaan käyttää useaa erilaista taittopohjaa, ja niitä voidaan vaihdella esimerkiksi aukeamittain tai kappaleittain. Usein selkeyttä haettaessa kaikki varsinainen sisältö on aina samanlaisessa taittopohjassa. Erilliset otsikkosivut tai muut sisällöltään erityiset sivut voidaan esittää erilaisessa taittopohjassa. Näin saadaan aikaan rytmi, joka helpottaa kokonaisuuden hahmottamista.

3.6 Taittopohja InDesignissa

Taittopohjaa suunniteltaessa voidaan sommitella elementit jo suoraan InDesignissa. Tämä on nykyaikana helppoa, vaikkakin jotkut suunnittelijat haluavat edelleen hahmotella taittopohjat vanhanaikaisesti paperille piirtämällä tai kokoamalla eräänlaisen kollaasin paperinpaloja tai muuta käyttäen.

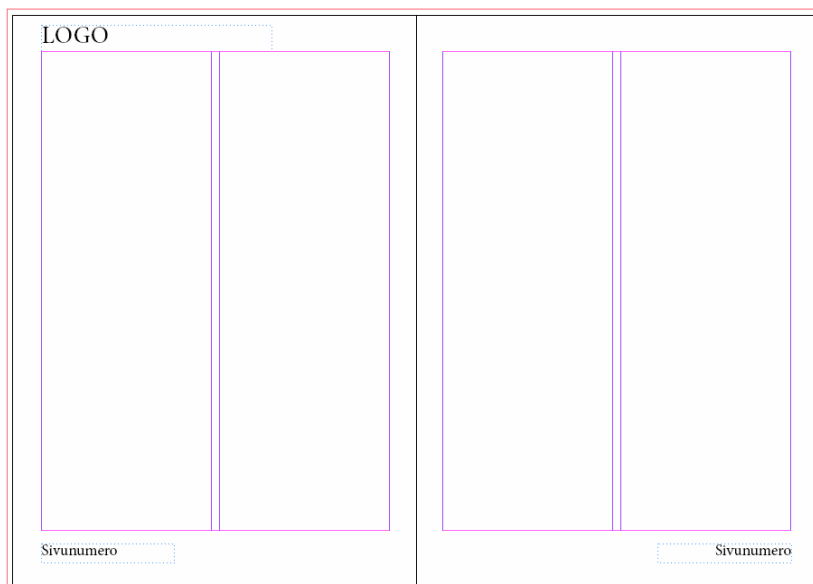

Kuvio 7. Uuden dokumentin luonti-ikkuna InDesignissa.

Taittopohjan työstäminen aloitetaan luomalla uusi työpohja. Heti aluksi tehdään julkaisua koskevat pääasetukset, eli sivumäärä, sivukoko, palstojen määrä ja niiden välien leveys, marginaalien etäisyydet sekä leikkuuvarat (kuvio 7) (Paananen 2007, 23.)

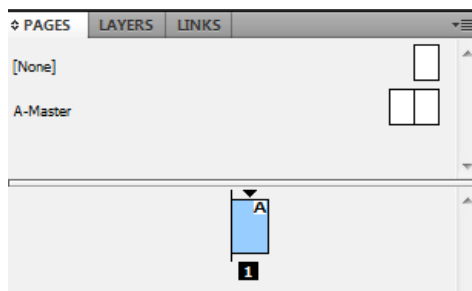
Kaikki taittopohjassa jokaisella sivulla toistuvat elementit kannattaa tehdä masterpohjille. Sen sijaan, että kyseiset elementit sijoitettaisiin erikseen jokaiselle sivulle, ne sijoitetaan masteriin. Aina kun taittopohjassa tarvitsee muuttaa jotain, se tehdään vain kerran masterpohjaan, jolloin kaikki kyseistä masteria käyttävät sivut muuttuvat masterin mukaisiksi. Tyypillisiä masteriin sijoitettavia elementtejä ovat marginaalit, palstat, apuviivat, sivunumerot ja mahdolliset toistuvat logot (kuvio 8). Masterpohjissa olevia elementtejä kutsutaan sivupohjakohteiksi (Master Page

Items) ja vaikka ne näkyvät normaalisti taittosivuilla, ne ovat lukittuja eikä niitä voi siirtää muualla kuin kyseisen masterpohjan kautta. (Paananen 2007, 71.)

Kuvio 8. Tyypillinen masterpohja.

Kuviossa 8 on tyypillinen masterpohja, jossa on pohjaan asetettuna marginaalit, kaksi palstaa molemmille sivuille, logo, sivunumeroiden paikat sekä leikkausvarat. Masterpohjia hallinnoidaan pages-paneelin kautta (kuvio 9). Uudessa dokumentissa on aina valmiina yksi masterpohja, nimeltään A-master. Kaikki uuden dokumentin sivut ovat kytkettynä kyseiseen masteriin. Masterpohjana on myös vaihtoehtona ”None”, täysin tyhjä master, eli sivulla ei ole masteria ollenkaan. Jokaisen sivun voi siis määrittää olemaan käyttämättä mitään masterpohjaa. Tätä vaihtoehtoa käytetään usein esimerkiksi kansilehdille.

Kuvio 9. Pages-paneeli.

Suuremmissa julkaisuissa masterpohjia voidaan tarvita useampia. Tällainen tapaus voisi olla vaikka julkaisu, joka on jaettu useampaan kokonaisuuteen, ja näissä kokonaisuuksissa on hiukan erilainen sivupohja tai jokin vaihtuva elementti. (Paananen 2007, 71–72.)

4 PAINOTUOTTEEN TUOTANTOPROSESSI

Kun alustava suunnittelutyö on tehty, on aika siirtyä varsinaiseen toteutukseen. Mikäli suunnittelutyö on tehty huolella, julkaisun toteutus on helpompaa. Siinä missä suunnittelu voidaan tehdä taittopohjaa lukuun ottamatta ilman tietokonetta, tulee toteutuksessa käyttöön kaikki ohjelmat ja teknologia, mitä julkaisun tekemisessä vaaditaan. Toteutus aloitetaan usein ohjelmien asetusten tarkistamisesta, jotta kaikki on oikein juuri kyseistä projektia varten. Kun kaikki on kunnossa, voidaan aloittaa varsinainen työ.

4.1 Värihallinta

Värihallinta on monille monimutkainen ja jopa tuntematon asia, johon liittyy runsaasti erilaisia termejä sekä osa-alueita, joita on vaikea ymmärtää. Ristiriitaisuuksia erilaisten käytäntöjen ja termien välillä esiintyy jopa Adoben omien ohjelmien välillä, joka hankaloittaa tehokasta värihallintaa huomattavasti. (Korkeila ym. 2010, 68.)

Värihallinnan ja väriprofiilien avulla varmistetaan värien toistuminen lopullisessa tuotteessa aina mahdollisimman tarkasti ja toivotusti. Tätä varten on hallittava kuvakohtaisia väriprofiileja ja hallittua CMYK-muunnosten tekemistä painokäyttöä varten. Lisäksi ohjelmien sisäiset väriprofiiliasetukset on mukautettava oman työnkulun mukaiseksi. (Korkeila ym. 2010, 68.)

4.2 Värijärjestelmät

Painotuotteissa värit saadaan aikaan fotomekaanisesti, jonka esitystavat jaetaan prosessi- ja sekoiteväreihin. Prosessi- eli CMYK-värejä ovat syaani, magenta, keltainen ja musta. Ne soveltuvat sekä värikuvien, että muiden sisältöelementtien painamiseen. CMYK-värit ovat kuultovärejä, eli niitä voidaan painaa päällekkäin erilaisten värisävyjen aikaansaamiseksi.

Sekoiteväreistä yleisimmässä käytössä on Pantonen PMS-värimallisto. PMS eli Pantone Matching System on Yhdysvaltalaisen Pantone-väritehtaan kehittämä värijärjestelmä, jota käytettäessä haluttu värisävy saadaan aikaan sekoittamalla

painoväri halutun sävyiseksi ennen painamista. Järjestelmässä on kaikkiaan 14 värisävyä, joita sekoittamalla voidaan saada noin 1000 erilaista värisävyä. Eri sävyistä on tehty painettuja kartastoja, joista voidaan tarkistaa, miltä haluttu väri näyttäisi lopullisessa tuotteessa. Kartastoja käytettäessä on tärkeää, että aineiston tekijällä ja painajalla on käytössään samanlaiset ja mielellään saman ikäiset kartastot. Jos tämä ei ole mahdollista, on oltava varmoja, että kartat ovat vähintäänkin alueellisesti samanlaiset, eli joko SWOP- tai Euroscale-väreillä painetut. PMS-värien etuna on, että niillä voidaan toistaa tarkasti haluttu värisävy. Toisaalta useampien PMS-sävyjen käyttö julkaisussa tulee kalliimmaksi kuin CMYK-värien käyttö, sillä jokainen sävy sekoitetaan painossa erikseen. PMS-värit soveltuvat vain tasaisten pintojen värittämiseen, kuten tekstin tai vektorigrafiikan. Valokuvien tulostuksessa PMS-värejä ei voi siis käyttää. (Korkeila ym. 2010, 24; Koskinen 2001, 89.)

Näyttöpäätteiden värimuodostustapaa kutsutaan additiiviseksi eli lisääväksi värimuodostukseksi. Siinä missä painotuotteissa käytetään neljää väriä, näyttölaitteisiin tulevissa materiaaleissa käytetään kolmen värin yhdistelmää, RGB:tä eli punaista, vihreää ja sinistä. RGB-arvoilla määritelty materiaali ei toistu halutusti painotuotteissa, eikä taas CMYK-arvoilla määritelty näyttölaitteissa. (Koskinen 2001, 89.)

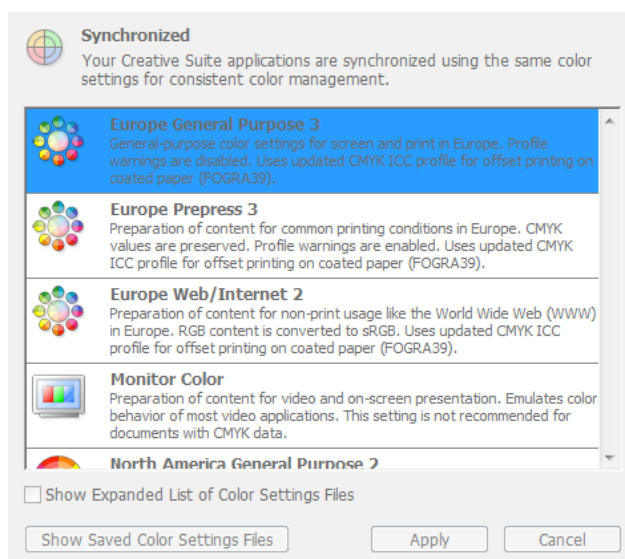
4.3 ICC-profiilit ja niiden merkitys Adoben ohjelmissa

ICC- (International Color Consortium) profiilit ovat ISO-standardin (ISO 12647-7) saaneita, niin sanottuja painoalustakohtaisia profiileja. Painotuotteen valmistuksessa profiilit tarkoittavat tuotannon ohjelmiin yhdistettäviä moduuleita, joissa matemaattisia kaavoja käyttäen voidaan vaikuttaa painotuotteen värien toistumiseen halutulla painomenetelmällä halutulle materiaalille. Profiilien avulla aineiston valmistaja näkee jo tietokoneen näytöltä mahdollisimman realistisesti miltä painettava tuote tulee näyttämään painettuna. (Koskinen 2010, 253.)

Tällä hetkellä suositelluin painoprofiili lienee Coated FOGRA 39, mutta sen sijasta voidaan käyttää myös muita FOGRA39-mittausdatasta laskettuja profiileja, kuten ISO Coated v2. Erot tällä mittausdatalla lasketuilla profiileilla ovat niin pieniä,

ettei niitä erota pelkällä ihmissilmällä. Profiilissa yleensä mainitaan termit Coated tai Uncoated. Nämä tarkoittavat joko päällystettyä paperia (coated) tai päällystämätöntä paperia (uncoated). Eri paperilaaduilla värit toistuvat eri tavalla, yleensä värien toistuessa kirkkaampana päällystetyllä paperilla. Sanomalehtiä painettaessa käytetään sanomalehdille tarkoitettua ISO Newspaper 26 V4 -profiilia. Mikäli ei ole tiedossa minkälaiselle paperille työ painetaan, varmin vaihtoehto on aina käyttää coated -profiilia, sillä suurin osa tavallisesti käytetyistä papereista ovat jollakin tapaa päällystettyjä. (Korkeila ym. 2010, 79; Koskinen 2010, 253.)

Niin Photoshopissa, Illustratorissa kuin InDesignissäkin käytettyjä värejä hallinoidaan profiileja käyttäen. Suoraviivaisinta ja suositeltavinta on synkronoida Adobe Bridgen kautta yhdet asetukset kaikkiin ohjelmiin (kuvio 10). Yksinkertaisinta on valita esiasetukseksi Europe General Purpose 3, joka sopii lähes kaikkiin yleisimpiin painotöihin.

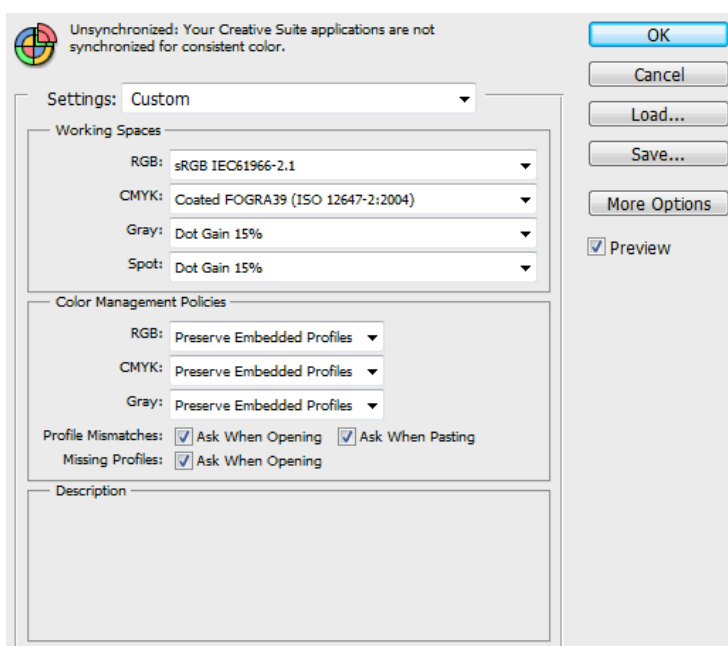

Kuvio 10. Adobe Bridgen värien synkronointi-ikkuna.

Koska usein kuvankäsittelyssä on hyvä olla tarkempi väriasetusten kanssa, on Photoshopin väriasetuksia hyvä säätää vielä erikseen (kuvio 11). Europe General Purpose 3 on hyvä lähtökohta, mutta Photoshopissa on hyvä asettaa ohjelma kysymään mitä halutaan tehdä aina, kun ohjelmaan tuotu kuva on eri väriprofiilissa

kuin oletusprofiili (working space). Oletusprofiili tulisi valita aina projektin luonteen mukaan.

InDesignissa ja Illustratorissa selviää yleensä muokkaamattomilla Europe General Purpose 3 -asetuksilla. InDesignin ja Illustratorin värinhallinta on huomattavasti monimutkaisempi kokonaisuus kuin Photoshopissa, ja oikeastaan niiden perusteelliseen selittämiseen tarvittaisiin kokonaan oma opinnäytetyönsä. (Korkeila ym. 2010, 79)

Kuvio 11. Photoshopin värinhallintaikkuna.

4.4 CMYK-, RGB- vai yhdistelmätyönkulku

CMYK-työnkulku on perinteisesti käytetyin työnkulku. CMYK-työnkulussa jokainen kuva käsitellään yksitellen Photoshopissa värimuunnoksella painovalmiiksi kuvaksi. Koska painokoneet sekä 99 prosenttia tulostimista käyttävät CMYK-värejä, on värimuunnos RGB-kuvista tehtävä aina, mikäli painotuotteessa esiintyvät kuvat halutaan näyttävän oikeanlaisilta. CMYK-työnkulut suurin etu on sen varmuus. Kun kuvat viedään taittoon suoraan CMYK-kuvina, on varmaa että ne myös pysyvät oikean värisinä. (Korkeila ym. 2010, 69.)

RGB-työnkulussa kuvat käsitellään alusta loppuun ja myös sijoitetaan taittoon RGB:nä. CMYK-muunnos tehdään vasta, kun taitto on valmis, eikä sitä tarvitse tehdä jokaiselle kuvalle erikseen. RGB–CMYK-muunnos on helppo automatisoida ja sen toteuttamiselle on monia erilaisia mahdollisuuksia. RGB-työnkulussakin on kuitenkin hyvä tehdä vektorigrafiikka ja esimerkiksi yritysten logot suoraan CMYK-väreillä epätoivottujen värimuunnosten välttämiseksi. (Korkeila ym. 2010, 69–70.)

Täysin puhdasta RGB-työnkulkua on kuitenkin usein mahdotonta käyttää, sillä esimerkiksi tuotevalmistajien kuvapankeissa kuvat ovat valmiiksi CMYK-väreissä ja niiden muuttaminen RGB-kuviksi on täysin turhaa. Yhdistelmätyönkulku on siis RGB-työnkulku, jossa osa kuvista sijoitetaan taittoon CMYK-tilassa. Tästä ei normaalisti seuraa minkäänlaisia ongelmia. CMYK-kuvat jätetään lopullisessa värimuunnoksessa ennalleen, ja RGB-kuvat muutetaan CMYK-muotoon. (Korkeila ym. 2010, 70.)

RGB-työnkulun puolesta puhuu moni työn laatua ja työnkulkua parantava seikka. Sähköisten julkaisujen teko helpottuu, sillä kun taitto on tehty RGB-tilaan, ei turhia CMYK-tilasta RGB-tilaan muunnoksia tarvita. Mikäli kuva muunnettaisiin ensin RGB:stä CMYK-tilaan ja siitä takaisin RGB:hen, kuvan värien laatu kärsii. RGB-kuvat ovat usein väreiltään heleämpiä, ja turhien muutosten myötä heleyttä ei voida enää palauttaa. RGB-työnkulku säästää myös tilaa ja auttaa hallitsemaan kuvatiedostoja. RGB-kuvat säilytetään aina, ja näistä tehdään erikseen CMYK-kuva eri tiedostoksi. RGB-kuvat voivat myös olla jopa kaksi megatavua pienempikokoisia CMYK-vastineeseensa verrattuna, sillä RGB-kuvaan ei tarvitse tallentaa raskaita CMYK-väriprofiileja. Yksi hyvin tehty RGB-kuva riittää monenlaisiin formaatteihin, eikä jokaiselle formaatille tarvitse välttämättä tehdä omaa versiotaan kuvasta. Haasteena RGB-työnkulussa on sen tarkkuutta ja huolellisuutta vaativa suunnittelu ja toteutus. Jotta kaikki toimisi halutusti, täytyy miettiä tarkkaan mitä väriprofiileja ja mitä väriasetuksia työn kussakin vaiheessa ja eri ohjelmissa käytetään. Mitä yksinkertaisempi työnkulku, eli mitä vähemmän ihmisiä on osallisina, sitä helpompaa RGB-työnkulku on hallita. (Korkeila ym. 2010, 71–73.)

4.5 Kuvankäsittely

Ennen varsinaista kuvankäsittelyä on tiedettävä tiettyjä asioita kuvasta, niistä tärkeimpänä se, mihin käyttöön kuvat tulevat. Käsittelyn alkaessa on myös ratkaistava kuvien tallennusmuoto, kuvakoot ja niiden resoluutiot, terävöinnit sekä kuvien väritilat ja -profiilit.

Hyvä työnkulku merkitsee sitä, ettei näitä kaikkia asioita jouduta miettimään jokaista työtä aloittaessa uudelleen. Ennen kuvanmuokkausten aloitusta suurimman osan julkaisuun tulevista kuvista olisi hyvä olla jo saatavilla. Näin muokkaaja saa kokonaiskuvan muokattavasta materiaalista ja kuvista tulee yhtenäisiä. (Korkeila ym. 2010, 52.)

4.5.1 Perusmuokkaaminen

Perusmuokkaaminen pitää sisällään kaiken oleellisimman, mitä kuvalle tulee tehdä, jotta se olisi parhaimmillaan lopullisessa julkaisussa. Perusmuokkauksen voi tehdä Adobe Camera Raw:ssa, mikäli kuva on jpeg- tai tif-muodossa, tai Photoshopissa, jolla voidaan käsitellä myös muita tiedostomuotoja. Muokkauksen voi tehdä pelkästään Photoshopissa, Camera Raw:ssa tai molempia ohjelmia käyttäen. Monessa tapauksessa Camera Raw:lla perussäätöjen tekeminen on helpompaa, mutta painovalmiiksi kuva on hyvä tehdä Photoshopin kautta.

Tavallisimmat perusmuokkauksen toimenpiteet ovat:

1. Värien korjaaminen
2. Terävöitys
3. Taustan poisto eli syväys

Värien korjaamiseen kuuluu kuvan yleissävyn säätely, hienosäätö haluttuihin kohtiin sekä valotuksen säätäminen. Värien korjaus kannattaakin aloittaa valotasapainon korjaamisella. Ammattilaisenkin ottamat kuvat saattavat olla liian vaaleita tai tummia, jolloin valon määrää tulee säätää. Paras lopputulos syntyy useimmissa tapauksissa luonnollisen valon tavoittelulla. Kun valo näyttää hyvältä,

näkyvät myös mahdolliset värivärästymät paremmin. Niin Camera Raw:ssa kuin Photoshopissakin on mahdollista säätää eri sävyjä yksitellen. Jos kuvissa on ihmisiä, hyvänä nyrkkisääntönä voidaan pitää kasvojen ja ihon väriä, sillä ihon väristä on helpointa huomata virheellinen väritys. Luontokuvissa ynnä muissa vastaavissa on hyvä pyrkiä luonnollisiin sävyihin, mutta tietysti omasta käyttötavasta ja tarkoituksesta riippuen. Yleissävytysten jälkeen voidaan vielä säätää pienten yksityiskohtien valoja ja värejä, esimerkiksi jos ihmisen silmät ovat liian varjossa, on hyvä tuoda niitä hiukan esiin, koska ne ovat usein kiinnekohta kuvaa katsottaessa.

Nimensä mukaan terävöitys tekee kuvasta terävämmän. Vaikka kuva olisi hyvin otettu, monesti se kaipaa pientä terävöitystä. Terävöitys tuo esiin kuvan yksityiskohtia ja saa kuvan näyttämään ryhdikkäämmältä. Terävöimätön kuva näyttää liian pehmeältä ja tasapaksulta. Terävöityksen voi tehdä periaatteessa missä tahansa vaiheessa kuvan muokkausta. Kuvalle voidaan tehdä kevyt ”syöttöterävointi” muokkauksen alussa, kun se on vielä alkuperäisessä koossaan. Syöttöterävöinnillä tasataan kuvien välisiä eroja, joita voi syntyä muun muassa erilaisista objektiiveista tai erilaisten kameroiden käytöstä. Useimmin terävöitys tehdään kuitenkin aivan käsittelyn loppuvaiheessa, kun kuva on suunnilleen tarkoituksenmukaisessa koossaan. Kaikki kuvankäsittely pitäisi siis suorittaa ennen terävöityksen tekemistä. Myös terävöityksen voi tehdä joko Camera Raw:ssa tai Photoshopilla, kumpi vain muokkaajasta tuntuu parhaalta vaihtoehdolta. (Korkeila ym. 2010, 59.)

Joissakin tapauksissa kuva on hyvä syvätä, eli kuvasta poistetaan tai piilotetaan jokin osa, normaalisti tausta. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi siksi, että tausta on väärän värinen, muuten likainen tai huono, tai kuva halutaan yhdistää toiseen kuvaan. Syväys tehdään Photoshopissa. Syväys voidaan tehdä monella tapaa, mutta perinteisin tapa erityisesti painotöihin on käyttää syväyspolkua eli reittiä. Reitti tehdään usein joko niin sanotulla taikasauvatyökalulla, mutta parempi vaihtoehto on sen alta löytyvä Quick Selection Tool. Reittisyväyksen parina käytetään myös Refine Edge -komentoa, jonka avulla rajatut reunat saadaan näyttämään tasaisemmilta. Modernimpi tapa on käyttää tasomaskia (Layer Mask),

joka mahdollistaa pehmeämmät reunat ja läpikuultavamman maskin esimerkiksi hiusten kohtaa syvättäessä. Jpeg-muodossa tasomaskia ei voida käyttää, koska jpeg ei tue tasoja lainkaan. (Korkeila ym. 2010, 167.)

4.5.2 Kuvien valmistelu painokelpoisiksi

Kun kuvat on saatu muokattua halutun näköisiksi, pitää niille tehdä vielä muutama toimenpide painolaadun ja -kelpoisuuden takaamiseksi. Yksi tärkeimmistä seikoista on kuvan resoluutio ja se, että resoluutio on riittävä. Resoluutiovaatimus riippuu yleensä siitä, miten ja mille kuva painetaan. Esimerkiksi suurkuvatulos-teissa pienempikin resoluutio on riittävä, mutta esitteissä kuvan resoluution pitäisi normaalisti olla noin 300 ppi. Ppi tulee sanoista pixels per inch, eli pikseliä tuumalla. Toisin sanoen mitä enemmän pikseleitä on tuumaa kohden, sitä tarkempi kuvasta tulee painettuna. Internet- tai muuhun mobiilikäyttöön resoluutioksi riittää 72 ppi, eli tällaista kuvaa ei suoraan voi käyttää painotyössä. Pelkkä resoluution suuruus ei kuitenkaan riitä, vaan kuvan tulisi olla oikean kokoinen myös senttimetreissä tai pikseleissä mitattuna. Jos esimerkiksi esitteeseen halutaan 10 x 10 cm kuva, ei esimerkiksi 5 x 5 cm kokoinen kuva riitä, vaikka sen resoluutio olisi-kin 300 ppi. Tämä johtuu siitä, että kuvaa joudutaan suurentamaan, jolloin pikseleiden määrä tuumassa luonnollisesti pienenee ja tästä johtuen myös resoluutio laskee liian pieneksi. (Koski & Keränen 2007, 18–19.)

Photoshop-tiedostoa, eli Psd-tiedostomuotoa on hyvä käyttää kuvissa, jotka muokataan alusta loppuun Photoshopissa aina painovalmiiseen kuvaan asti. Tällöin kaikki käytetyt kuvatasot, säätötasot ja tasojen läpinäkyvyydet tallentuvat tiedostoon ja ne ovat aina muokattavissa. Psd-tiedoston asetukset toimivat myös oikein InDesignissa ja Illustratorissa. Tiedoston yhteensopivuusasetuksia voidaan myös muuttaa tarvittaessa. Photoshop-tiedoston huono puoli voi olla sen suuri koko. Jos erilaisia tasoja on käytetty paljon, kuvakoko voi kasvaa niin suureksi, ettei esimerkiksi taitto-ohjelman käyttö ole enää mukavaa ja muuttuu raskaaksi. (Korkeila ym. 2010, 55.)

Photoshop-tiedostoa pienempikokoinen, mutta lähes yhtä laadukas vaihtoehto on tif-muotoinen tiedosto. Tif-kuvista käytetään yleensä niin sanottua litistettyä versiota, vaikka myös tif osaa säilyttää Photoshopissa käytetyt tasot. Suurin hyöty tif-kuvissa ilmenee parempana yhteensopivuutena eri ohjelmien välillä. (Korkeila ym. 2010, 57.)

Mikäli kuvakoko muuttuu liian suureksi, on viisainta tallentaa valmiiksi muokattu kuva jpeg-muotoon. Maksimilaatuinen jpeg-tiedosto riittää vaativampaankin käyttöön, mikäli kuvaa ei enää tallennuksen jälkeen kovin usein tai raskaasti muokata. (Korkeila ym. 2010, 56.)

Vektorigrafiikan tallennusmuodoksi sopii eps-muoto, joka on kenties varmin valinta. Adoben ohjelmien välillä vektorikuva on kuitenkin järkevin tallentaa Adobe Illustratorin omaan ai-muotoon. (Korkeila ym. 2010, 57.)

4.6 Taittaminen

Taitto on tekstin, typografian ja muiden elementtien yhteensaattamista. Taitolla pyritään jalostamaan tuotteen ilme erottumaan edukseen ympäristössään ja kilpailijoistaan. Teknisessä toteutuksessa taitto on helpoimmillaan tekstin ja kuvien sijoittamista valmiiseen taittopohjaan niille tarkoitetuille paikoilleen taitto-ohjelman, kuten InDesignin avulla. (Loiri ym. 1998, 70.)

Taittotyön päämääränä on saattaa kaikki julkaisun sisältö yhteen edesauttaen viestin perillemenoja mahdollisimman miellyttävässä graafisessa muodossa. Vaikka taittopohja, typografia ja kuvatyylit olisivatkin jo tarkkaan mietitty, ei taittaminen monissa tapauksissa ole pelkästään kuvan ja tekstin latomista paikalleen. Taittajan täytyy tehdä monia visuaalisia ratkaisuja saadakseen tuotteesta mahdollisimman toimivan ja katsojan silmälle miellyttävän. Liian tarkkaan ei taittopohjassakaan voi pysyä, vaan kompromisseja on hyvän tuloksen vuoksi monesti tehtävä. Lopulliset ulkonäölliset ja funktionaaliset ratkaisut tekee usein aina taittaja. (Loiri ym. 1998, 70).

5 PAINOTUOTTEEN JULKAISEMINEN

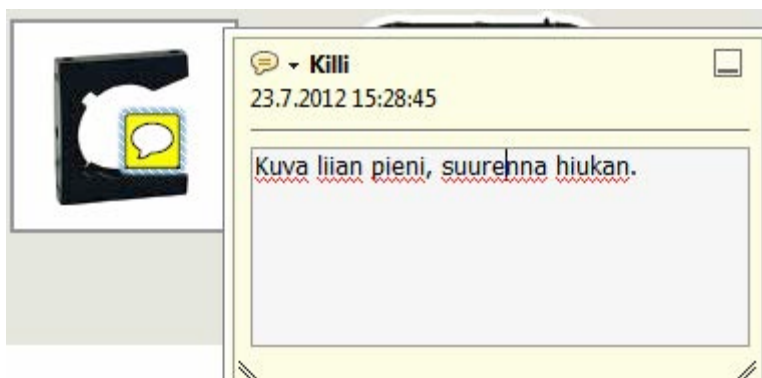
Kun julkaisu alkaa olla valmis, pitää sille tehdä vielä muutamia toimenpiteitä mahdollisimman hyvän lopputuloksen saamiseksi. Julkaiseminen itsessään ei ole pitkä prosessi, mutta työnkulussa se on tärkeässä roolissa lopputuloksen laadun saavuttamiseksi. Tässä vaiheessa tarkistetaan kaikki mahdolliset virheet ja hiotaan kaikki yksityiskohdat täydellisiksi, sillä tämä on viimeinen mahdollisuus muuttaa mitään. Painettuun tuotteeseen kun on enää mahdotonta vaikuttaa ja nolotkin virheet säilyvät niissä ikuisesti.

5.1 Oikoluku

Oikoluvun tarkoituksena on tarkistaa julkaisussa käytetyn materiaalin oikeellisuus. Yleensä tämä tarkoittaa tekstien lukemista ja kuvien tarkastelua. Lähestulkoon jokainen työ täytyy ainakin kerran laittaa kommentoitavaksi, oikoluettavaksi ja hyväksyttäväksi. Tämä vaihe on monessa tapauksessa jäänyt vielä kehityksessä jälkeen, ja usein kommentointi hoidetaan tulosteille punakynällä tai sähköpostin avulla kirjoittaen ensin sivu, jossa korjattava asia on ja sitten yritetään kuvailla, mitä tarkoitetaan. Kaikki muut työnkulun vaiheet ovat muuttuneet digitaaliseksi ja tehokkaaksi, mutta oikolukuvaihe on suoranainen hidaste. Vaikka julkaisun tulostaminen onkin edelleen tärkeä osa työnkulkua, ei sitä tarvitse käyttää kirjoitusvirheiden etsimiseen, vaan lähinnä todellisen lopputuloksen tarkistusvälineenä. (Korkeila ym. 2010, 210.)

Adoben Acrobat Prolla kommentointi on pyritty toteuttamaan tehokkaasti ja työskentelyn helpottamiseksi. Se onkin yksi vanhimmista ja käytetyimmistä digitaalisista kommentointityökaluista. Valitettavasti peruskäyttäjälle helpommin saatavissa oleva Adobe Reader ei tue tätä ominaisuutta, ellei sitä ole erikseen asetettu käyttöön pdf:n tekijän toimesta Acrobat Prolla. Kommentoitavaksi haluttu dokumentti tallennetaan pdf-tiedostoksi, joka lähetetään halutulle vastaanottajalle kommentoitavaksi, ja kommentit tehdään Acrobat Prolla tai Adobe Readerilla, mikäli mahdollista (kuvio 12). Tiedon kulku tapahtuu täysin sähköisesti, eikä ylimääräisiä tulosteita tarvita. Acrobat Prolla kommentoija voi jopa piirtää haluamansa muutoksen suoraan pdf-tiedostoon, mikäli hän näin haluaa. Kommentteja

vastaanottaessa merkityt kommentit täytyy lukea ensin Acrobatissa ja muutokset tehdä taittotiedostoon. Tämä merkitsee ehkä hiukan ärsyttävää ohjelmien välillä hyppimistä, ellei näyttö ole tarpeeksi iso tai niitä ole kaksi, jolloin pdf-tiedostoa ja taittotiedostoa voidaan katsoa rinnakkain. (Korkeila ym. 2010, 210.)

Kuvio 12. Kommentti pdf-tiedostossa.

Adobe on CS5-versioiden yhteydessä julkaissut myös Internet-pohjaisen pilvipalvelun nimeltä CS Review. CS Review on käytettävissä InDesignin, Illustratorin ja Photoshopin kanssa, mutta tarvitsee toimiakseen ilmaiset Adoben verkkopalvelutunnukset kaikille osapuolille, mukaan luettuna kommentoijat. Palveluun voidaan ladata kommentoitavaksi koko dokumentti tai tietty osa siitä. Tiedostojen koosta ei tarvitse huolehtia, sillä ne latautuvat Adoben omalle palvelimelle. Näin varmistutaan myös siitä, ettei vastaanottajien pienet sähköpostitilit tukkeudu tiedostojen lähettelystä. (Korkeila ym. 2010, 212.)

Ohjelmissa Reviewiä käytetään CS Review -paneelin kautta. Kun dokumentti lähetetään kommentoitavaksi, siitä ladataan Flash-pohjainen näyttöversio Adoben palvelimelle. Tiedostojen katseluun tarvitaan molemmilta osapuolilta verkkoselaimen käyttöä, sillä kommentointikutsujen ja katseluoikeuksien lähettäminen tapahtuu CS Review -sivustolla. Kommentoijat voivat lisätä kommenttinsa dokumenttiin ja toiset käyttäjät voivat lisätä omia lisäkommenttejaan aikaisempiin merkintöihin. Kaikki kommentit ilmestyvät ohjelmissa CS Review -paneeliin ja samalla myös suoraan dokumentin sivulle tai kuvaan. Kun kommentit ja korjaukset on käsitelty, ne voidaan merkitä tehdyksi alkuperäisessä ohjelmassa, ja niihin voidaan myös kirjoittaa vastakommentteja. (Korkeila ym. 2010, 212.)

5.2 Esitarkistaminen

Preflight'illa, eli tiedoston esitarkastamisella seurataan tiedoston teknistä tilaa. Ennen esitarkistamista on valittava tai luotava sopiva profiili, jolla tarkistus tehdään. Erilaisia profiileja voidaan luoda erilaisia käyttötarkoituksia varten, normaalisti riittää kuitenkin yksi profiili painotiedostoja ja toinen sähköistä julkaisua varten. InDesign ilmoittaa profiilin mukaan virheet jatkuvasti työskentelyn aikana, jolloin näkee aina, jos dokumentissa on virheitä. Virheiden määrä on nähtävissä dokumentti-ikkunan vasemmassa alareunassa ja listaus kaikista virheistä on luettavissa erillisessä preflight-paneelissa. (Korkeila ym. 2010, 190; Paananen 2007, 140.)

Painotuotetta varten tehdyssä esitarkistusprofiilissa tulisi olla ainakin seuraavat seikat:

- **Linkit.** Painotuotteeseen linkitettyjen tiedostojen löytyminen ja ajantasaisuus ovat erittäin kriittisiä tekijöitä, sillä muuten linkitetyt tiedostot eivät näy oikein painettaessa. Linkit tulee aina pitää kunnossa. Linkkien hallintana InDesignissa on oma Links-paneeli, josta näkee helposti onko dokumentissa puuttuvia tai muuttuneita linkkejä. (Korkeila ym. 2010, 191.)
- **Värit.** Värien tarkistuksessa tarkkaillaan sallittuja väritiloja. Painotyössä profiili voidaan laittaa ilmoittamaan RGB-kuvat virheenä. Tämä ei tietenkään ole järkevää, mikäli työ tehdään RGB-työnkululla. Mikäli RGB-kuvat halutaan sallia dokumentissa, voidaan kielletyiksi väreiksi laittaa vaikkapa vain spottivärit, mutta tämäkin tietysti vain jos työssä ei niitä käytetä. Yksivärisissä töissä ainoaksi sallituksi väriksi voidaan määrittää ainoastaan musta osaväri. Myös värien päällepainatuksista (overprint) kannattaa laittaa profiili tekemään virheilmoitus, sillä päällepainatukset saattavat aiheuttaa kohtalokkaitakin virheitä. Päällepainatukset eivät välttämättä näy tavallisessa dokumentin katselutilassa, vaan niitä varten pitää asettaa päällepainatuksen esikatselu käyttöön. (Korkeila ym. 2010, 191.)
- **Kuvat.** Painotuotteessa kuvien resoluutioiden seuraaminen on erityisen tärkeää. Profiiliin voidaan asettaa minimiresoluutioksi 300 ppi, jolloin esi-

tarkistus ilmoittaa virheen aina, kun kuvissa on alle 300 ppi:n resoluutio. Myöskään kuvien mittasuhteiden ei tulisi olla vääristyneitä, joten tästäkin kannattaa ottaa virheilmoitus käyttöön. (Korkeila ym. 2010, 192.)

- **Objektit.** Objektien tarkistuksessa voidaan kieltää läpinäkyvyys, asettaa vähimmäisviivanpaksuus tai varoittaa, jos objektit ovat liian lähellä dokumentin leikkausvaroja. (Korkeila ym. 2010, 192.)
- **Teksti.** Tekstin mahtuminen omaan tekstikenttäänsä saattaa joskus tuottaa ongelmia. Esimerkiksi korjausvaiheessa tekstiin saattaa tulla enemmän kirjaimia jolloin teksti työntyy eteenpäin, eikä enää mahdukaan haluttuun tilaan. Sama voi käydä, jos vaikkapa fonttia vaihdetaan dokumentissa. Mikäli teksti ei mahdu sille määrättyyn kenttään, näkyy tekstikentän alanurkassa punainen plus-merkki. Esitarkistuksen lisäksi myös tulostaminen ja pdf:n tekeminen ilmoittavat tästä virheestä. (Korkeila ym. 2010, 192.)

5.3 Painoaineistot

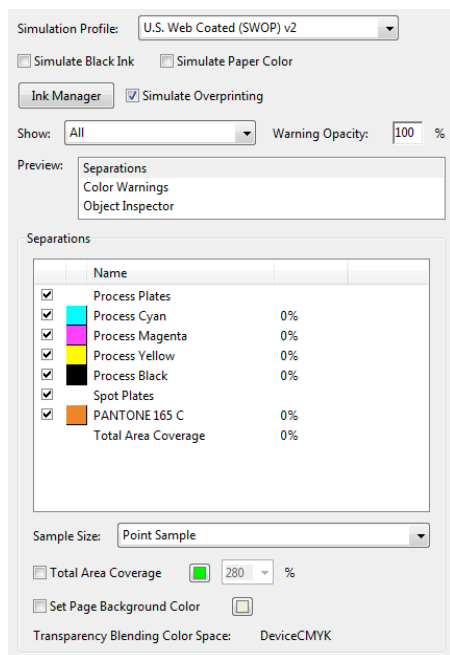
Projektista riippuen painotalo saattaa haluta erilaisia aineistoja käyttöönsä, jotta painotyö tulee tehdä oikein. Tavallisesti pelkkä painokelpoinen pdf riittää, mutta mukaan on myös hyvä laittaa pienikokoinen vedos-pdf, josta painajan on helppo katsoa miltä työn tulisi näyttää. Suuremmissa projekteissa kuten monisivuisissa painotöissä voidaan mukaan lähettää myös InDesign-tiedosto sekä kaikki kuvat ja työssä käytetyt fontit. Näin painaja voi tarkistaa tiedostoista jos jokin ei vaikuta oikealta ja tehdä mahdolliset korjaukset.

InDesignissa tiedostojen kerääminen kokoon on helppoa File-valikosta löytyvällä Package-komennolla. Komento pakkaa kaikki dokumentissa käytetyt tiedostot samaan paikkaan. Package-komentoa kannattaakin käyttää, vaikkei tiedostoja tarvitsisikaan lähettää painolle. Näin dokumentissa käytetyt tiedostot on helppo löytää mahdollista myöhempää tarvetta varten.

5.4 Painokelpoinen pdf

Nykyään kaikki julkaisut tehdään Acrobatin pdf-tiedostoiksi. Pdf on luotu laitteistoriippumattomaksi jakeluformaatiksi, joka on muodostunut myös painotuotteen aineiston tallennusstandardiksi (Koskinen 2010, 99). InDesignin Export-komennolla pdf:n tekeminen on helppoa. Komento sisältää valmiiksi erilaisia esiasetuksia (presets) erilaisia käyttötarkoituksia varten. Valmiiden asetusten lisäksi on mahdollisuus käyttää myös muokattuja asetuksia tai vaikkapa painolta saatua asetustiedostoa. (Korkeila ym. 2010, 218.)

Yleensä pdf-tiedostoa luotaessa on järkevää valita esiasetuksista omaa käyttötarkoitusta lähinnä oleva asetukset, mutta valmiin asetuksen kohtia joudutaan usein kuitenkin säätämään. Säätäminen tapahtuu Export-ikkunan eri välilehdillä. Ensimmäisenä tulee valita käytettävä esiasetus (Adobe Pdf Preset). Sekalaiseen painokäyttöön yleispätevin asetukset on Pdf/X-1a:2001. Toinen asetukset jota saatetaan haluta muuttaa, on pdf:ään tulevien sivujen määrä (pages) sekä näytetäänkö pdf:ssä sivut yksittäin vai aukeamittain (spreads). Lisäksi pdf:ään tulee asettaa merkit ja leikkausvarat (Marks and Bleeds), jotka helpottavat painossa sivujen kohdistamista ja leikkaamista. Tärkeää on myös muistaa asettaa pdf-tiedosto oikeaan väritilaan halutulla ICC-profiililla (Output). (Korkeila ym. 2010, 219.)

Kuvio 13. Output Preview -ikkuna Adobe Acrobat Pro:ssa.

Acrobat Pro:ssa voidaan tehdä valmiille pdf-tiedostolle samantyylinen preflight-tarkistus kuin InDesignissäkin. Jos siis halutaan olla aivan varmoja pdf:n oikeellisuudesta, voidaan preflight tehdä vielä tässäkin vaiheessa. Yksi tärkeimmistä tarkistustyökaluista on Output Preview (kuvio 13). Tämä työkalu näyttää, mitä värejä pdf-tiedostossa on käytetty. Mikäli pdf:n teko on onnistunut oikein, Output Previewin ei pitäisi näyttää muita kuin CMYK-värejä, ja mahdolliset spottivärit mikäli niitä on käytetty. Liikuttaessa hiiren kursorilla pdf:n elementtien päällä Output Preview näyttää kuinka monta prosenttia mitäkin väriä elementissä on käytetty. Simulation Profile -kohtaan voidaan määrittää haluttu ICC-profiili, jolloin pystytään esikatselmaan tiedostoa tietyllä profiililla.

6 TYÖNKUKU ESIMERKKITYÖSSÄ: KESKUSPÖLYNIMURIOPAS AMMATILAISILLE

6.1 Suunnittelu

Kuten aiemmin jo mainitsin, tulin tähän projektiin osalliseksi vasta sen jälkeen, kun opasta oli jo hetken tehty. Ensimmäiset suunnitteluvaiheet oli periaatteessa tehty jo ennen minun osallistumistani projektiin, mutta nämä seikat tietysti selitettiin minulle projektiin osallistuessani. Tämän vuoksi käyn oppaan alkusuunnittelua ja taittopohjaa läpi lähinnä projektin ulkopuolisen kuuntelijan näkökulmasta analysoiden ja keräämiini teorioihin pohjautuen, sekä siihen mitä minulle on kerrottu ja mitä olen nähnyt näistä vaiheista projektiin osallistuessani.

Allawayn keskuspölynimurioppaasta tekemistä aloittaessani julkaisun viestistä ja tavoitteista oli käyty keskustelua asiakkaan kanssa jo pitkään. Näiden keskustelujen tuloksena oli päätetty, että julkaisu tulee ammattilaiskäyttöön jälleenmyyjille, huoltotyöntekijöille ynnä muille keskuspölynimuriammattilaisille. Asiakkaan tarpeena oli saada käyttöönsä kattava teos tuotteistaan ja niiden käytöstä sekä huollosta. Teoksen tuli nimensä mukaan toimia oppaana, jossa kerrottaisiin itse yrityksestä valmistajana sekä tuotteiden valmistuksesta ja testauksesta, tuotteiden ominaisuuksista sekä käyttötarkoituksista ja samalla julkaisun tuli toimia myös katalogina kaikille tuotteille. Kokonaisuuden tuli siis olla sisällöltään kattava, mutta kuitenkin suhteellisen ytimekkäässä kokonaisuudessa. Tavoitteena olikin julkaisun sivumäärän pitäminen alle sadassa sivussa.

Näistä lähtökohdista viestiksi määriteltiin ammattimaisuus, kotimaisuus, luotettavuus, luontoystävällisyys, innovatiivisuus ja tietysti se, että Allawayn keskuspölynimurit ovat paras vaihtoehto ammattilaisen ja asiakkaan näkökulmasta. Ammattilaisen tuli haluta lukea ja oppia tarvittavat seikat keskuspölynimurista ja samalla hän saisi aseet esimerkiksi perustella asiakkaalle, miksi Allawayn keskuspölynimuri on markkinoiden paras vaihtoehto ja minkälaisia hyötyjä asiakas saa valitsemalla Allawayn.

6.1.1 Visuaalinen ilme ja valmis materiaali

Opasta suunniteltaessa helpottavana tekijänä oli jo olemassa oleva valmis materiaali. Suurena kansainvälisenä yrityksenä Allawaylla oli olemassa runsaasti erilaisia esitteitä, mainoksia ja muuta materiaalia, joista suunnittelussa oli hyvä lähteä liikkeelle. Allawaylla oli olemassa oleva, loppuun hiottu ilme väreineen ja kuva-maailmoineen, ja tietysti valmiiseen ilmeeseen liittyviä ohjeistuksia tuli noudattaa.

Suoraan valmiita materiaaleja ei voinut kuitenkaan käyttää, sillä olemassa oleva materiaali ei ollut juuri tämän projektin mukaiseen tarkoitukseen sopivia. Aiempi materiaali oli lähinnä mainostyyppisiä esitteitä tai täysin teknisiä ohjeita. Ilmettä tulikin selkeyttää ja mukauttaa juuri ammattiteoksen mukaiseksi, kuitenkin säilyttäen esteettisyys ja brändin tunnistettavuus.

6.1.2 Värimaailma

Allawayn olemassa oleva värimaailma koostui oranssista, mustasta, tumman harmaasta sekä lämpimän harmaasta. Näitä värejä käytettiin pääväreinä julkaisua tehtäessä (kuvio 14).

Kuvio 14. Oppaassa käytetyt päävärit.

Yksi harvemmin käytetty ratkaisu julkaisun värimaailmaa suunniteltaessa oli päätös käyttää Allawayn oranssia sekä CMYK- että PMS-sävyinä. PMS-sävyä oli tarkoitus käyttää korostusvärinä vain tietyissä kohdissa, kuten otsikoissa ja logoissa. PMS-oranssi toimisi korostusvärinä, koska se on hyvin kirkas, lähes neonvärinen. Oppaassa ei haluttu käyttää PMS-oranssia läpi koko julkaisun juurikin sen kirkkauden takia, sillä liian kirkas väri tekee julkaisusta levottoman ja tässä tapauksessa oranssia käytettäisiin paljon. Kaikki muu oranssi tulisi CMYK-sävyinä, joka on huomattavasti rikotumpi ja vähemmän huomiota herättävä kuin PMS-oranssi.

Tämä ratkaisu jouduttiin kuitenkin myöhemmin muuttamaan, sillä painotalon mielestä CMYK-oranssi oli liian ruskea, eikä kahden oranssin vuorottelu ollut heidän mielestään looginen ratkaisu. Lopullisessa tuotteessa päädyttiinkin siis käyttämään vain PMS-oranssia.

6.1.3 Typografia

Myös typografian valintaa helpotti Allawayn jo olemassa oleva materiaali. Typografiaksi valittiin Allawayn esitteissä jo aiemmin käytetty Din Pro. Din Pro on groteskityyppinen fontti, josta löytyy runsaasti erilaisia leikkauksia. Kirjasimena Din Pro on selkeä ja ilmava, ja se soveltuu parhaiten lyhyisiin tai keskipitkiin teksteihin. Kovinkaan massiivista tekstiä sillä ei kannata kirjoittaa, koska silloin riveillä pysyminen ja kokonaisuuksien hahmottaminen voi olla vaikeaa.

Keskuspölynimurioppaassa käytettiin kontrastien ja selkeyden luomiseksi kolmea eri otsikkotyylä: pääotsikko, jolla jokainen eri osio aloitetaan, väliotsikko, jolla aloitetaan osioiden sisällä olevat suuremmat kokonaisuudet sekä kappaleotsikko, jolla aloitetaan jokainen kappale. Otsikoiden lisäksi eri tyyleinä käytettiin myös ingressitekstiä, leipätekstiä, kuvatekstejä sekä paikannusta helpottavia osioiden otsikoita sivujen reunoilla (kuvio 15). Kappaleotsikoista sekä leipätekstistä käytettiin myös valkoisia versioita, jotka sijoitettiin oranssille taustalle. Vaikka eri tyylejä tuntuisi olevan paljon, ne helpottavat erilaisten kokonaisuuden hahmottamista, sekä rytmittivät julkaisua. Näiden ratkaisujen avulla lukija pystyy päättämään, minkälainen kokonaisuus minkäkin otsikon alta löytyy, ja minkä tyyppistä tekstiä hän milloinkin lukee.

PÄÄOTSIKKO

Väliotsikko

KAPPALEOTSIKKO

Ingressi

Leipäteksti

Kuvateksti

OSION OTSIKKO REUNOILLA

Kuvio 15. Oppaassa käytetty typografiakokonaisuus.

6.1.4 Taittopohja

Ensimmäinen seikka, joka määrittelee taittopohjan, on sivun koko. Asiakkaan kanssa oli päädytty tavalliseen A4-kokoon, sillä se on helppo ja edullinen valinta. Usein esimerkiksi keskuspölynimurien myyjillä saattaa olla oma materiaalikansionsa, johon opas saatetaan haluta liittää, joten A4 oli paras koko myös sitä tarkoitusta varten. A4 on kokonaan myös tarpeeksi suuri verrattuna esimerkiksi seuraavaan standardivaihtoehtoon eli A5-kokoon. Tietysti standardikokona A4-formaatissa olevaa julkaisua on myös helppo käyttää ja käsitellä ja postissa lähettämisenkin on helppoa.

Marginaaleiksi oli määritelty ylhäälle ja alhaalle kaksi senttimetriä, ulkoreunoille 1,7 senttimetriä ja sisäreunoille 1,5 senttimetriä. Vaikka tasapainoisen tuloksen saamiseksi alamarginaali suositellaankin jättämään yleensä muita marginaaleja suuremmaksi, ei se mielestäni tässä tapauksessa ollut tarpeen, sillä mielestäni ylä- ja alamarginaalien yhteinen tyhjä tila rauhoitti ja tasapainotti julkaisua tarpeeksi.

Marginaaleilla oli pyritty tuomaan oppaaseen asiallista vaikutelmaa. Todennäköisesti oli myös ajateltu sisältöä tulevan sen verran paljon, että sille täytyi jättää kohtuullinen määrä tilaa.

Kun koko ja marginaalit oli määritelty, on täytynyt miettiä ne seikat, jotka tulevat näkymään lähes jokaisella sivulla, eli masterpohjassa. Tietysti sivunumero on yksi tärkeimmistä elementeistä, ja se olikin päätetty sijoittaa jokaiselle sivulle alanurkkiin, koska tämä on sivunumeron tyypillinen paikka ja sieltä sivunumero on helppo löytää. Asiakkaan toivomuksena oli myös logon sijoittaminen kaikille sivuille. Logot on sijoitettu sivujen ylänurkkiin, jossa logot tasapainottavat kokonaisuutta olemalla samassa linjassa sivunumeroiden kanssa. Sivunumeroiden viereen on lisätty myös julkaisun sen hetkinen työnimi, eli prokatalogi. Vaikka nimi muutettiin jälkepäin muotoon keskuspölynimuriopas ammattilaisille, päätettiin prokatalogi -sana jättää sivuille, koska se on lyhyempi ja ytimekkäämpi ilmaus kyseiseen käyttötarkoitukseen.

Koska oppaasta tiedettiin tulevan monisivuinen ja monia kokonaisuuksia kattava julkaisu, piti oppaassa navigointia pyrkiä helpottamaan lukijan näkökulmasta. Helpotusta oli pyritty luomaan lisäämällä sivujen ulkoreunoille eräänlaiset paikannuspalkit, joissa lukee jokaisen suuremman kokonaisuuden nimi (esimerkiksi keskusyksiköt), ja se kokonaisuus mitä tällä hetkellä luetaan on korostettuna oranssilla värillä. Tästä ratkaisusta johtuen dokumentissa käytettiin seitsemää eri masterpohjaa, sillä jokaiselle kokonaisuudelle piti olla oma taittopohjansa. Lukemisen helpottamista varten myös vasemmalla sivulla logon vieressä lukee sen osion otsikko, jota milläkin hetkellä selataan. Näistä voidaan siis tarkistaa missä kokonaisuudessa ollaan ja mitä osiota luetaan, esimerkiksi keskusyksiköt-kokonaisuuden C-sarjat osiota.

Masterpohjasta oli lähdetty liikkeelle sisältösivun suunnittelulla. Julkaisua oli päätetty rytmittää pitämällä sisältösivut aina samanlaisina, eli vuorottelemalla kuva- ja tekstipalstoja (kuvio 16). Tämä ajatus oli varmasti toiminut silloin, kun sisältöä ei vielä oltu määritelty tarkasti, eikä kaikkea sisältöä ollut käytettävissä.

Kuvio 16. Esimerkki sisältösivun taittopohjasta.

Itse huomasin kuitenkin myöhemmin, ettei tämä taittopohja toiminutkaan kaikessa sisällössä. Tämän tyyppiselle sisällölle päädyinkin tekemään oman taittopohjansa, joka oli hiukan joustavampi (kuvio 17). Tätä taittopohjaa käytettiin sellaisissa sisällöissä, jossa jokin kuva tai kuvat ovat pääosassa. Tällaisia ovat esimerkiksi jonkin teknisen ominaisuuden esittely tuotteessa. Nämä pohjat jaettiin aluksi harmaaseen laatikkoon, jossa on kuva esimerkiksi halutusta tuotteesta. Laatikossa voi myös olla tekstiä kuvaan liittyen. Harmaan laatikon alle sijoitettiin tekstilaatikko, jossa kerrotaan aiheesta lisää, sekä mahdollisia lisäkuvia. Tämän pohjan ei ollut tarkoitus olla millään tavalla staattinen, vaan harmaan laatikon ja kuvien ynnä muiden elementtien pystyttiin säätämään tiettyyn aiheeseen sopivaksi. Dynaamisesta pohjasta huolimatta lukijan on silti helppo tunnistaa, että nyt ollaan sivulla jossa tutustutaan tarkemmin johonkin aiheeseen.

Kuvio 17. Esimerkki vaihtoehtoisesta sisältösivun taittopohjasta.

Yksi samankaltaisena toistuva ja sisältötaittopohjasta poikkeava taittopohja tehtiin erilaisille taulukoille (kuvio 18). Tämäkin taittopohja oli hyvin paljon muokattavissa, mutta perusidea on aina sama. Pohjassa tausta on mielellään kokonaan lämpimän harmaa. Sivulla on otsikko sekä yksi tai useampi taulukko. Taulukoita on kolme erilaista; mallitaulukko, jossa esitellään keskuspölynimurimallit ja niiden ominaisuudet, tekniset tiedot -taulukko sekä tuotetaulukko. Nämä taulukot ovat aina perusmalliltaan samanlaisia, mutta niiden sisältämä tiedon määrä vaihtelee käyttötarkoituksen mukaan.

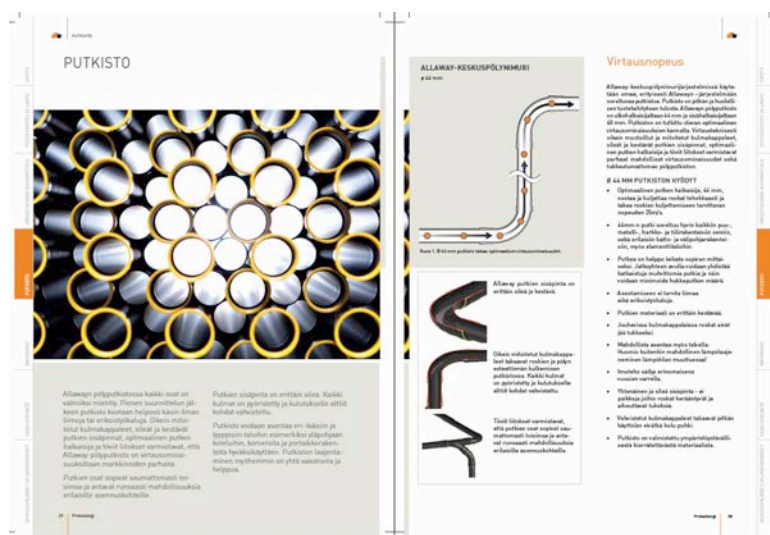
Kuvio 18. Esimerkki taulukoita sisältävien sivujen taittopohjasta.

Ryhmittelyä haettiin myös tekemällä otsikkosivuille omanlaisensa taittopohja. Tällöin lukijan on helppo huomata, milloin uusi aihe alkaa. Aluksi otsikoiden taittopohja koostui otsikon paikasta, koko aukeaman kokoisesta kuvapaikasta sekä pienistä tekstikentistä kuvan alla, joita oli kaksi kappaletta per sivu (kuvio 19).

Kuvio 19. Esimerkki otsikkosivun taittopohjasta.

Tällekin taittopohjalle jouduin kuitenkin tekemään toisen version, koska sisältöä tulikin oppaaseen odotettua enemmän. Tämän vuoksi ei ollut tilaa uhrata kokonaista aukeamaa pelkälle otsikolle, vaan toinen sivu piti käyttää kokonaan puhtaalle asialle. Ratkaisin tämän puolittamalla aiemman otsikkopohjan vain vasempaan sivuun, ja oikealle sivulle käytin sisältövisiivän taittopohjaa (kuvio 20).

Kuvio 20. Esimerkki vaihtoehtoisesta otsikkosivun taittopohjasta.

6.1.5 Kuvat ja kuvien hankkiminen

Oppaan kuvamaailmasta haluttiin hyvin ammattimainen ja tuotekuvia haluttiin korostaa. Tunnelmakuvia haluttiin vain vähän ja kuvien tuli olla hyvin asialähtöisiä, ei siis mitään turhaa tai epäinformatiivista. Jo aluksi oli tiedossa, että kuvia tulisi hyvin monenlaisia erilaisista valokuvista piirroskuviin, kolmeulotteisiin mallinnuskuviin sekä kaavioihin. Allawaylla oli itsellään jo laaja kuvapankki, josta saimme suoraan osan kuvista. Ostimme myös muutaman kuvan valmiina kuvapankeista, mutta suuri osa kuvista valokuvattiin tai piirrettiin Allawayn tai meidän projektiryhmämme toimesta.

Koska kuvia oli monenlaisia ja eri laatuksia, oli pidettävä huoli niiden yhteensopivuudesta ilmeen kanssa. Valokuvien yhteensopivuus oli suhteellisen helppoa, koska valokuvien aiheet olivat hyvin tuotelähtöisiä ja neutraalisti

kuvattuja, joten ne sopivat luonnollisesti ja loogisesti toistensa kanssa yhteen. Mallinnuskuvien tyylin sovimme asiakkaan kanssa alun perin tekemällä kolme erilaista kuvatyyliehdotusta, joista asiakas valitsi mieleisensä. Kaikki mallinnuskuvat tehtiin tällä tyylillä, kunnes asiakkaan tarpeet muuttuivat ja kuvat tehtiin uudestaan eri tyylillä sopimaan paremmin asiakkaan uusiin tarpeisiin.

Tyyliä sekoitti lisäksi asiakkaan omat mallinnuskuvat, jotka oli toteutettu eri tapaan kuin meidän tekemämme kuvat. Lopputuloksena mallinnuskuvia olikin monia erilaisia, mutta toisaalta tämän tyyppisten kolmeulotteisten kuvien tyyli ei eroa toisistaan liian huomiota herättävästi. Suunnittelijan näkökulmasta en itse ollut aivan tyytyväinen kaikkiin lopullisiin mallinnuskuviin. Budjetti tai aikataulut eivät kuitenkaan riittäneet niiden hiomiseen. Toisaalta en usko lukijoiden kiinnostavan huomiota kuvien erilaiseen tekotekniikkaan, sillä erot ovat lopulta niin pieniä eikä kuvien informaatioarvo kärsi.

Erilaisten viivapiirroskuvien sekä taulukoiden yhteensopivuus varmistettiin käyttämällä tiettyjä värejä sekä viivan paksuuksia. Näin kaikki viivakuvat olivat tunnelmaltaan samankaltaisia ja näyttivät kuuluvan julkaisuun. Kuvitusten piirtämisestä olin vastuussa itse. Piirsin kaikki kuvat Adoben Illustratorilla vektorigrafiikkana saaden näin kuvista selkeitä ja teräviä.

6.2 Toteutus

Toteutusvaihetta oli myös ehditty aloittaa hiukan ennen kuin itse osallistuin projektiin. Jouduin kuitenkin tekemään käytännössä kokonaan uudestaan ne asiat, jotka oli jo tehty aiemmin, koska oppaan sisältö ja asiakkaan tarpeet muuttuivat useaan otteeseen toteutuksen aikana. Voitaisiinkin sanoa, että lopullisessa julkaisussa kaiken toteutukseen liittyvän työn olen tehnyt itse.

Käytin toteutuksessa CMYK-työnkulkua, koska olin itse tottuneempi siihen. Itse asiassa en ollut edes tietoinen, että RGB-työnkulkua voidaan käyttää. Olen aina käyttänyt CMYK-työnkulkua, todennäköisesti johtuen siitä, että se opetettiin minulle taideteollisuusopistossa ja siellä sanottiin aina, ettei RGB-kuvia saisi laittaa

taittoon.

6.2.1 Kuvien muokkaaminen

Tein kaikki kuvanmuokkaukset Photoshopilla. Tämäkin johtui vain siitä, etten yksinkertaisesti tiennyt, että kuvia on mahdollista muokata Camera Raw:lla. Olen muokannut kuvia ennen molemmilla ohjelmilla, mutta en tiennyt miten Camera Raw:ssa voidaan avata jpeg-tiedostoja. Toki olin muokannut kuvia huomattavasti useammin Photoshopilla.

Tein lähes kaikille oppaassa esiintyville valokuville perusmuokkauksen kaikki toimenpiteet. Syväystä minun ei kuitenkaan tarvinnut tehdä kaikille kuville, vaan suurimmalle osalle kuvista riitti värien korjaaminen ja terävöitys. Haasteena kuvien muokkauksessa oli niiden vaihteleva koko. Monet kuvat olivat aivan liian pieniä painotuotteeseen, ja jouduinkin useasti kyselemään asiakkaalta, josko heiltä löytyisi parempia kuvia. Valitettavasti kaikkia kuvia ei saanut paremman kokoisena, joten jouduin vain raa'asti suurentamaan niitä, vaikka kuvien laatu kärsikin. Yritin pelastaa tilanteen terävöittämällä kuvia hiukan sekä säätämällä kontrasteja, jolloin suurennuksen tekemä haitta ei näkyisi niin radikaalisti. Onneksi nämä pahimmat kuvat olivat vain tuotekuvia jotka eivät näkyneet lopullisessa tuotteessa kovin isoina, eikä niiden huomioarvo ollut suuri.

Pari kuvaa oli myös erittäin huonoissa olosuhteissa otettu tavallisella pokkarikameralla. Nämä kuvat olivat kuitenkin onneksi tarpeeksi isoja ja pelastettavissa välojen ja värien säätämisellä. Jotkut kuvat olivat myös väreiltään liian keltaisia tai sinisiä johtuen kuvauspaikan valaistuksesta. Nämä kuvat oli kuitenkin helppo korjata säätämällä väritasapainoa neutraalimpaan suuntaan. Pyrin saamaan kaikkien kuvien värit suunnilleen saman sävyisiksi, eli mahdollisimman neutraaleiksi ja luonnollisiksi.

Ne kuvat jotka syväsin olivat pääasiassa keskusyksiköiden kuvia. Nämä kuvat tulivat usein harmaalle taustalle, mikä näytti harmaata konetta vasten mielestäni tylsältä, eikä kontrastia ollut tarpeeksi taustan ja kuvan välillä. Tämän vuoksi lisäsin joihinkin kuviin syväyksen jälkeen valkoiset reunukset, jotka toivat kuviin raik-

kautta ja kontrastia taustaa vasten (kuvio 21).

Kuvio 21. Syvätyjä keskusyksiköitä harmaalla taustalla.

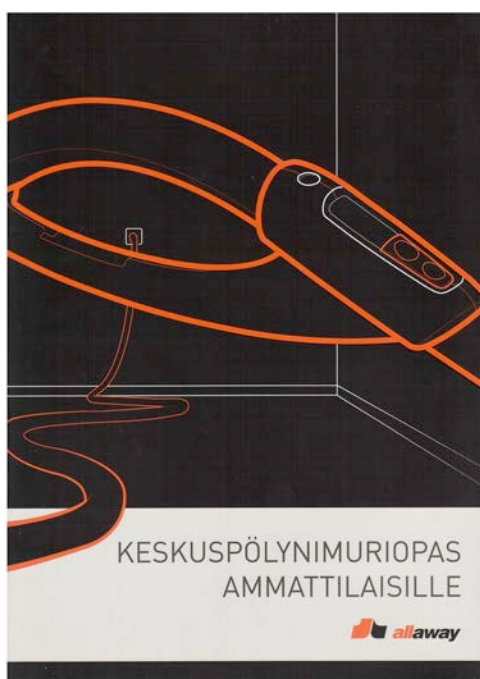
6.2.2 Kuvien piirtäminen

Kuvien piirtämisestä olin vastuussa itse. Piirsin kaikki kuvat käyttäen Adoben Illustrator-ohjelmaa, jolla voidaan tuottaa vektorigrafiikkaa. Valitsin kuvien toteutustavaksi vektorigrafiikan, koska sillä voidaan tuottaa terävää ja selkeää jälkeä, joka soveltui luonteeltaan tähän projektiin.

Kansi ideoitiin yhdessä projektiryhmän kanssa. Kannessa haluttiin tuoda esiin Allawayta mielenkiintoisella ja huomiota herättävällä tavalla, korostaen hyviä puolia. Päädyimme hieman abstraktiin viivakuvapiirroksen, jossa etukannessa pääosassa olisi Allawayn oma, itse suunnittelema Premium käsikahva. Kahva viestisi Allawayn innovaatiota ja designia. Kahvan taustalle haluttiin näkyviin imuletku sekä imurasia, koska pelkkä kahva ei välttämättä tuo esille, että kyseessä on keskuspölynimuri.

Perspektiivejä sekä yksityiskohtia tuotiin esiin myös viivan paksuuden vaihtelulla. Kahva on kannessa etualalla paksulla viivalla piirrettynä luoden illuusion perspektiivistä. Yksityiskohtat ovat ohuemmalla viivalla kiinnittäen huomiota eri kohtiin kahvassa. Muotoa tukevat viivat ovat hyvin ohuita, mutta tuovat esiin

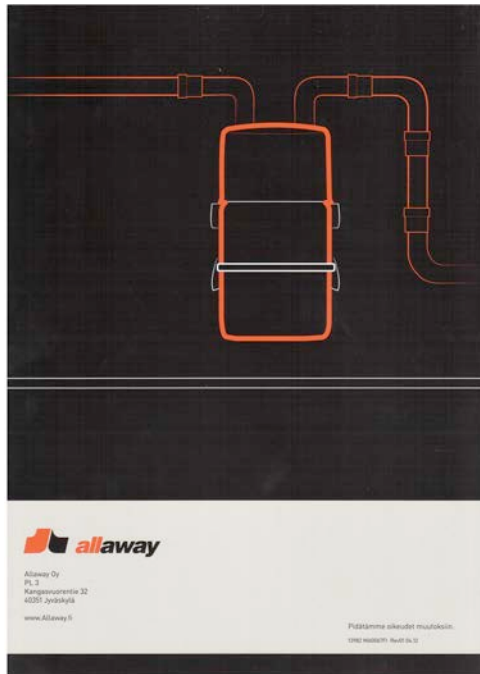
kahvan muodon. Perspektiiviä kuvaa myös imuletkun paksuneva viiva, joka lähtee kaukaa seinästä ohuena, mutta on paljon paksumpi lähempänä. Mielenkiintoista rikkonaisuutta kokonaisuuteen hain myös sijoittamalla putken otsikkolaatikon päälle. Tällaisilla ratkaisuilla kokonaisuudesta saadaan mielenkiintoisempi ja dynaamisempi, koska kaikki elementit eivät ole ikään kuin laatikoiden sisällä. Mustan ja oranssin värimaailmalla kannesta saatiin vaikuttavan näköinen eikä liian pliisu. Musta myös korostaa oranssia. Valkoista viivaa käytettiin korostamaan yksityiskohtia ja tuomaan hiukan raikkautta kanteen. Otsikkoa ja logoa korostettiin harmaalla palkilla, joka jatkuu etukannesta takakanteen saumattomasti (kuvio 22).

Kuvio 22. Keskuspölynimurioppaan etukansi.

Takakanteen haluttiin Allawayn keskuspölynimurin keskusyksikkö. Malliksi valittiin C-sarjan keskusyksikkö, joka on Allawayn myydyin keskuspölynimurisarja. Takakannesta pyrittiin saamaan jatkuva etukannen kanssa, ikään kuin kaksi eri huonetta samassa talossa. Tätä kuvaa valkoiset viivat, eli huoneen jalkalistat jotka jatkuvat samalla tasolla etukannesta takakanteen. Keskusyksikön lisäksi takakanteen haluttiin Allawayn itse kehittäessä pölyputkisto. Takakansi ja etukansi luovat yhdessä kokonaisuuden, jonka

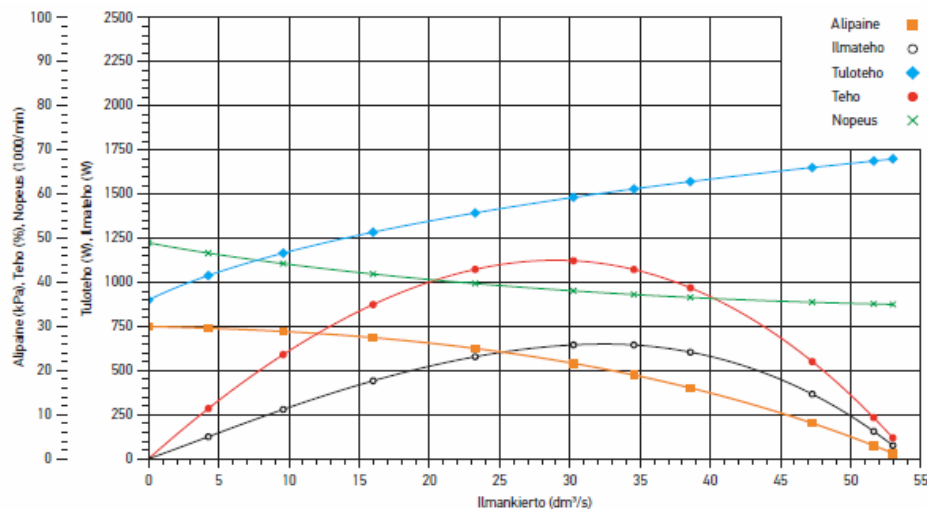
tarkoituksena ei ole olla vain hyvän näköinen, vaan kertoa keskuspölynimurijärjestelmästä kokonaisuutena. Takakanteen sijoitettiin myös perinteisesti Allawayn logo sekä yhteystiedot (kuvio 23).

Kuvio 23. Keskuspölynimurioppaan takakansi.

Piirsin koko kannen Illustratorissa käyttäen apuna valokuvia tuotteista. Minulla oli erilliset valokuvat käsikahvasta, imurasiasta, pölyputkesta ja keskusyksiköistä. Sijoitin kuvat Illustratorissa työpohjaan, ja piirsin viivat valokuvien päälle saaden tuotteista oikean malliset ja mittasuhteiltaan realistiset. Tämän jälkeen tyyllittelin viivat ja värit.

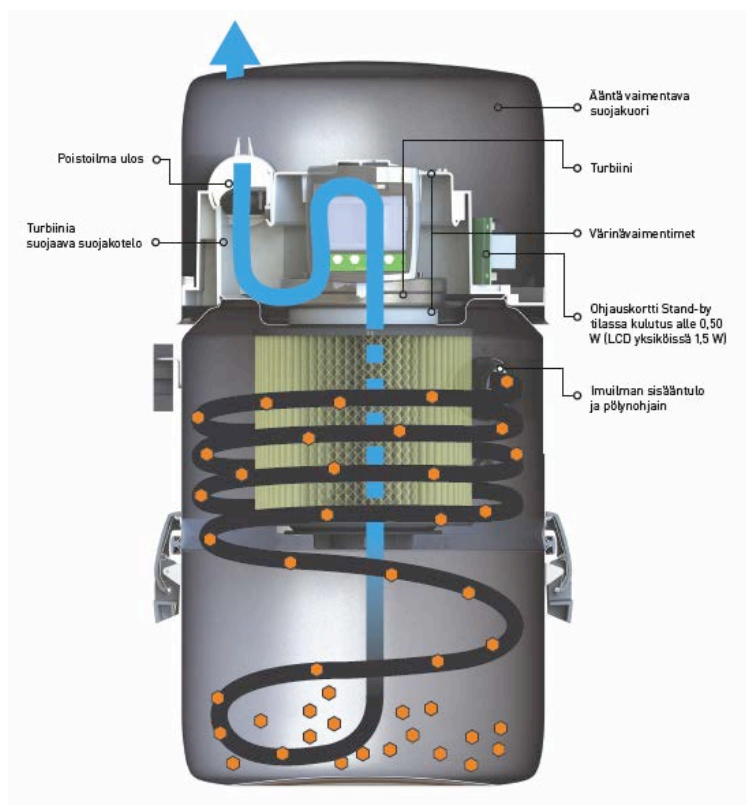
Oppaassa on runsaasti erilaisia viivakuvia, jotka kuvaavat eri asioita. Tällaisia ovat esimerkiksi esimerkkikohteiden pohjapiirroksiset, toimintaa kuvaavat piirroksiset sekä kaaviot (kuvio 24). Näissä kaikissa piirroksissa olen käyttänyt yhtenäisyyden saavuttamiseksi samaa perustyyliä. Viivat ovat mustia, sävyinä käytetään kahta harmaata ja korostukset tehtiin oranssilla tai tarpeen mukaan useammalla värillä. Kannen tyyliä mukailen kontrastia ja mielenkiintoa luotiin viivan paksuuden vaihtelulla.

Kuvio 24. Yksi oppaassa käytetyistä kaavioista.

Kuvat on piirretty erilaisten mallikuvien avulla Illustratorissa. Yleensä kuvat piti piirtää jonkin huonolaatuisen kuvan päälle karsien turhia yksityiskohtia ja korostamalla tärkeitä. Näin kuvista saatiin selkeitä ja hyvän näköisiä, yhtenäisiä kuvia jotka sopivat koko julkaisun ilmeeseen ja toivat myös kaivattua ammattimaista otetta.

Joitakin kuvia oli mallikuvien huonolaatuisuuden vuoksi hankala piirtää, ja jouduinkin korjailemaan joitakin tekemiäni virheitä. Esimerkiksi esimerkki-kohteiden pohjakuvista jotkut olivat todella suttuisia ja minun oli vaikea nähdä, miten mikäkin seinä tai putkisto kuvassa meni. Asiakkaalla oli kuitenkin onneksi ammattilaisia sanomassa, miten asioiden kuului oikeasti mennä. Jotkin kuvat olivat vaikeita piirtää myös siksi, etten ymmärtänyt keskuspölynimurien tekniikkaa. En ole varsinaisesti mikään tekninen piirtäjä eikä ymmärrykseni tällaisesta tekniikasta ole kovin laaja. Tässäkin tapauksessa asiakas ja projektiryhmän jäsenet kommentoivat ja auttoivat saamaan asiat oikein (kuvio 25).

Kuvio 25. Jotkut kuvat vaativat ymmärrystä pölynimurien tekniikasta. Kuviossa periaatekuva keskusyksikön toiminnasta.

6.2.3 Kuvien valmistelu painokelpoisiksi

Kuten aiemmin mainitsin, jouduin suurentamaan kuvia jonkin verran. Tästä johtuen niiden resoluutio ei usein ollut riittävä, eli 300 ppi. Jouduin usein pakottamaan kuvan Photoshopissa riittävän kokoiseksi, ja muokkaamaan kuvat niin, etteivät ne näyttäisi liian huonolaatuiselta lopullisessa tuotteessa. Tarkkaan katsomalla jotkut lopullisessa oppaassa olevista kuvista on tunnistettavissa hiukan huonolaatuisiksi, mutta lopulta suurin osa pieniresoluutioisistakin kuvista saatiin pelastettua.

Koska käytin CMYK-työnkulkua, muutin kaikki oppaaseen tulevat kuvat aina CMYK-muotoisiksi. Myös vanhan tottumuksen ja taideteollisuusopiston oppien vuoksi tallensin aina kaikki käsittelemäni kuvat tif-muotoon. En oikeastaan ikinä tiennyt miksi, mutta näin oli minulle opetettu ja niinpä myös tein niin. Ilustratorissa tehdyt vektorikuvat linkitin taittoon suoraan Illustratorin omassa ai -

tiedostomuodossa.

6.2.4 Oikoluku

Toisin kuin tutkimassani ideaalissa työnkulussa, tässä projektissa oikolukua tehtiin koko projektin ajan jatkuvasti. Siksi päätin sisällyttää omassa työnkulussani oikoluvun mieluummin toteutuksen puolelle. Oikoluvulla oli myös tärkeä osa toteutuksen etenemisessä.

Aina kun oppaassa oli tehty jotain merkittävämpiä muutoksia tai laitettu uutta materiaalia taittoon, lähetettiin asiakkaalle pdf-tiedostona koko oppaan sen hetkinen tilanne. Asiakas kävi version läpi, ja lähetti kommentoidun pdf:n takaisin meille. Kommenttien perusteella tein halutut muutokset taittoon. Yleensä etenimme ”asiakas on oikeassa” -periaatteella, mutta joistakin pyydyistä muutoksista keskusteltiin asiakkaan kanssa, mikäli se ei esimerkiksi minun mielestäni ollut järkevin ratkaisu. Sisältöä koskevista asioista neuvoteltiin paljon, ja neuvotteluiden tuloksena muutoksia sisältöön tehtiin runsaasti.

Yleensä oikolukukierros asiakkaan päässä oli vain projektitiimin tehtävä, mutta erityisesti projektin loppuvaiheessa opas kiersi isomman kierroksen Allawayn sisällä. Tällöin muutoksia tuli yleensä todella paljon, ja jo valmiiksi luullut asiat saattoivat mennä kokonaan uusiksi. Välillä tämä oli aika turhauttavaa, sillä samoja asioita saatettiin joskus muuttaa jopa edes takaisin. Oikolukua tapahtui myös meidän projektiryhmämme sisällä ilman asiakasta. Lähinnä tekstin tuottaja luki tekstit ja korjasi niitä paremmaksi. Joskus joihinkin kuviin tai taittopohjiin saattoi tulla pieniä muutoksia projektin johtajan kautta. Toki tein oikolukua itsekkin, ja korjasin esimerkiksi kirjoitusvirheitä ja erityisesti taittoon liittyviä pikkujuttuja, joita muut eivät saattaneet tulla ajatelleeksi omilla oikolukukierroksillaan.

6.3 Julkaiseminen

Kun kaikki kuvat, tekstit ja muut materiaalit olivat vihdoinkin paikoillaan, oli aika tehdä kaikki julkaisemiseen liittyvät toimenpiteet jotta opas saataisiin painoon. Tämä osuus osoittautuikin itselleni kaikista ongelmallisimmaksi ja huomasin oppivani paljon uusia asioita siitä, mitä julkaisuvaiheessa tulee ottaa huomioon.

6.3.1 Esitarkistaminen

Suoritin esitarkistamisen itse tekemälläni profiililla, joka tarkisti kuvien linkkien toimivuuden, värit, kuvien resoluution sekä sen, etteivät tekstit lopu missään tekstikentässä kesken, eli ettei tekstiä jää jonnekin piiloon. Vaikka olinkin merkinnyt tarkistusprofiiliini nämä kaikki, en kuitenkaan ollut tajunnut aivan kaikkea. Esimerkiksi väritarkistuksessa olin laittanut virheeksi kaikki RGB-värit, mutta en tiennyt, että tämä koskee vain kuvia, ei vektorigrafiikkaa. Tietämättäni olin tehnyt vektorigrafiikkaa RGB-muodossa, ja tästä sain kuulla myöhemmin painosta.

Tarkistin, että kuvat olivat linkitettyinä tiedostoon oikealla tavalla ja että kuvien värit olivat CMYK-muodossa. Julkaisun monisivuisuudesta johtuen minun olisi pitänyt myös ottaa tarkistuksessa huomioon sivujen sisämarginaalit, sillä julkaisu tuli tehdä liimasidonnalla. Liimasidontaa tehtäessä osa sisällöstä voi jäädä sisämarginaaliin piiloon.

6.3.2 Painovalmis pdf ja muu painoaineisto

Kun ajattelin esitarkistuksen menneen hyvin, tein painovalmiin pdf:n. Jostakin syystä jokin pdf:n tekemisessä oli kuitenkin mennyt vikaan, ja jotkin värit olivat säilyneet RGB-muodossa, vaikka ne oli tarkoitus muuttaa CMYK-muotoon käyttäen coated FOGRA39-profiilia. Sain kuulla tästä painosta, mutta he muuttivat värit oikeanlaisiksi. Pdf-tiedoston lisäksi lähetin oppaan suuresta sivumäärästä ja runsaasta materiaalista johtuen painolle myös koko InDesign-tiedoston sekä kaikki kuvat joita taitossa käytettiin.

Vaikka oikolukukierroksia olikin ollut paljon, ei kaikkia taitossa itsessään olleita virheitä huomattu. Itsekin olin ollut niin kiireinen saamaan kaiken valmiiksi sovitun ajankohtaan mennessä, etten lopulta ollut tarkistanut kaikkea tarpeeksi huolellisesti. Esimerkiksi taulukoissa jotkut viivat saattoivat katketa kesken tai olivat jopa väärän värisiä. Taulukoiden yhtenäisyydessä oli muutenkin hiukan ongelmia. Myös sellaiset perusasiat, kuten leikkausvarojen jättö oli parissa kohdassa unohdettu. Myös muita omituisia pikkuvirheitä oli jäänyt sinne tänne, joista jouduin ilmoittamaan painolle sitä mukaan, kun ne huomattiin. Paino korjasi kaikki vir-

heet. Tämä oli minulle noloa, mutta toisaalta opin virheistäni todella paljon ja uskon olevani tästä lähtien paljon huoleellisempi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Julkaisun tekeminen on pitkä ja monivaiheinen prosessi, jonka sisältämiä vaiheita ei voi ymmärtää niihin tutustumatta. Monesti asiaan tutustumaton henkilö saattaa vähätellä sitä työtä, mitä julkaisun tekemiseen vaaditaan. Jopa ammattilainenkaan ei tule aina ajatelleeksi, mitä kaikkea hän joutuu pohtimaan ja tekemään, jotta julkaisusta saadaan laadukas ja tehtävänsä täyttävä kokonaisuus.

Lähdekirjallisuutta tutkiessani huomasin kaikkien teosten sisältävän samoja työvaiheita ja asioita, mutta erilaisesta näkökulmasta ja erilaisella työnkululla toteutettuna. Voidaankin todeta, että jokaisella ammattilaisella on omanlaisensa työnkulku julkaisua tehdessä. Vaikka nämä työnkulut sisältävät pitkälti samoja asioita, niiden toteutustapa tai järjestys vaihtelee tekijänsä ja tehtävän projektin mukaan. Tämän vuoksi täysin ideaalia työnkulkua ei voida määritellä. Tietynlainen johdatteleva esimerkki kuitenkin on mahdollista luoda, jonka pohjalta työnkulkua voidaan soveltaa omaan työtapaan ja projektiin mukautuvaksi. Mielestäni teorioista kokoamani työnkulku onkin juuri hyvä esimerkki, jonka pohjalta kukin voi luoda omanlaisensa työnkulun. Se mikä mielestäni toimii kaikissa työnkuluissa, on oppinnytetyössäni käytetty jako kolmeen isompaan kokonaisuuteen, eli suunnitteluun, toteutukseen ja julkaisuun. Nämä kolme kokonaisuutta esiintyvät varmasti kaikissa työnkuluissa, eikä yhtäkään niistä voida jättää pois, ainakaan jos lopputuloksesta halutaan saada hyvä. Vain kokonaisuuksien sisällä olevat työvaiheet voivat muuttua.

Tarkoitukseni ei ollut tehdä suoranaista ohjetta painotuotteen tekemiseen tai siinä käytettävien ohjelmien käyttöön. Halusin kuitenkin jakaa muutamia ohjeita ja vinkkejä, miten omasta työnkulustaan saa paremman ja sujuvamman ohjelmien oikeanlaisen käytön avulla. Koska en ollut tekemässä ohjetta, päätin jakaa tarkempia vinkkejä vain niistä toiminnoista ja ominaisuuksista, joista ei välttämättä tiedetä ja joista on todellista hyötyä julkaisua tehdessä ja työnkulkua helpottamaan. Opin itsekin teoriaa tutkiessani paljon uusia vinkkejä ja työtapoja, joista en ollut ennen kuullutkaan ja joita olen myöhemmin hyödyntänyt töissäni.

Vaikka olen työssäni tehnyt erilaisia painotöitä aiemminkin, en ollut koskaan tehnyt läheskään näin laajaa kokonaisuutta. Käytin työtä tehdessäni hyväksi paljon sitä, mitä olin aikaisemmin tehnyt ja oppinut. Työtä tehdessäni jouduin kuitenkin opettelemaan paljon uusia asioita ja työtapoja ja sainkin huomata, ettei pienten esitteiden ja muiden painotöiden tekeminen ollut mitään näin laajaan julkaisuun verrattuna.

Lopullisesta julkaisusta tuli mielestäni onnistunut kokonaisuus. Se on visuaalisesti miellyttävä ja ammattiteokselle sopivasti arvokkaan näköinen. Kaikki haluttu materiaali saatiin mahtumaan, ja ehkä jopa hiukan enemmänkin. Oppaasta ei silti tullut sekava tai liian ahtaaksi täytetyn näköinen, vaan kaikki on jaettu selkeisiin kokonaisuuksiin, joista lukijan on helppo hakea tarvitsemansa tieto. Kaikki tekninen pyrittiin selittämään mahdollisimman selkeästi ja erilaisia kuvia ja kaavioita käytettiin selkeyttämään näitä asioita. Työlle asetetut tavoitteet siis onnistuivat mielestäni erinomaisesti, ja myös asiakas oli tyytyväinen lopputulokseen. Samasta pohjasta tehtiin myös oppaalle englanninkielinen versio jo ennen kuin suomenkielinen ehti tulla ulos painosta. Toimin samoissa tehtävissä myös englanninkielisessä oppaassa, eli graafisena suunnittelijana, taittajana sekä kuvittajana.

Tein keskuspölynimuriopasta tehdessäni paljon virheitä, erityisesti julkaisuvaiheessa. Tämä harmitti minua suuresti, mutta nyt myöhemmin ajateltuna opin varmasti paljon enemmän virheistäni kuin vain siitä, että opas olisi mennyt niin vain helposti läpi. Ensinnäkin mikäli virheitä ei olisi huomattu, ne olisivat jääneet oppaaseen, mikä olisi ollut todella noloa ja ikävää kaikille osapuolille. Ja koska opin virheistäni nyt, en todennäköisesti tee samoja virheitä tulevaisuudessa. Luulenpa, että nämä virheet olisivat tapahtuneet joskus myöhemmin joka tapauksessa. Oppaan tekeminen ei siis opettanut minua vain graafisen suunnittelun ammattilaisena, mutta myös ihmisenä käsittelemään virheitäni ja ottamaan niistä oppia.

Työni tavoitteena oli tehdä selkeä ja tiivis kokonaisuus siitä, mitä sisältyy julkaisun tekemisen työnkulkuun. En keskittynyt työssäni kaikkiin mahdollisiin yksityiskohtiin, vaan yritin nostaa esille joitakin mielestäni tärkeimpiä pääasioita. Tarkoitukseni oli myös tutkia näitä asioita enemmän tietotekniseltäkin kannalta,

Adoben ohjelmien kautta. Ohjelmien sisällyttäminen olikin joskus hiukan hankalaa enkä aina saanut otetta siihen, mitä olinkaan loppujen lopuksi tekemässä. Aiheen rajaaminen oli minulle muutenkin todella hankalaa, enkä ole aivan varma onnistuinko siinä aina niin hyvin, kuin olisin toivonut. Joskus tietoteknisen kannan mukaan tuominen tuntui väkinäiseltä ja turhalta, mutta toisaalta se oli vaadittua ja pyrin tekemään sen niin luontevasti ja hyvin kuin suinkin pystyin.

LÄHTEET

Ikävalko, E. P. 1995. Käytännön tiedottaminen. 4. painos. Jyväskylä. Inforviestintä.

Itkonen, M. 2003. Typografian käsikirja. 1. painos. Helsinki. RPS-yhtiöt.

Korkeila, S. Lammela, M. Paananen, P. 2010. Suunnittele, toteuta ja julkaise – Adobe Creative Suite –työnkulku. Jyväskylä. Docendo.

Koski, M. & Keränen, T. 2007. Tiedottajan kuvaopas. TiedoteDeski Finland Oy. Helsinki. Viitattu 23.7.2012. <http://www.tiedottaja.fi/dev/wp-content/uploads/2010/02/Tiedottajan-kuvaopas1.pdf>

Koskinen, P. 2001. Hyvä painotuote. Helsinki. Inforviestintä Oy.

Koskinen, P. 2010. Painotyön ostajan käsikirja. Helsinki. Mainostajien Liitto.

Loiri, P. & Juholin, E. 1998. HUOM! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Jyväskylä. Inforviestintä Oy.

Paananen, P. 2007. InDesign CS3 - Julkaisun tekeminen. Jyväskylä. Docendo.

Vaasan kaupunki. 2010. Graafinen ohjeisto. Viitattu 24.7.2012. http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Etusivu/Tietoa_Vaasasta/Vaakuna_ja_imagotyö